

- Quaest. IV. Quomodo Canonici, seu Prebendati cantare, & recitare in choro cum aliis debeant, ut distributiones lucrarent, praecipue faciant satis? 309.
- Quaest. V. Satisfacit ne sua obligatio Canonici qui suam officii partem ita submissa voce recitant, ut ab altero choro non audiantur? 309.
- Quaest. VI. Quid prescribit Concilium de modo quo Canonici, & Prebendati tenentur implere praecipuum assidentis choro? 310.
- Quaest. VII. Quibus parvis admodum Prebendatis, seu Canonici qui absque legitima causa a choro absent? 315.
- §. II.
- Quibus applicanda sunt distributiones quas a choro absentes perdunt? ib.
- Quaest. I. Qui legitima causa a choro absent, acquirat ne distributiones, non modo proprio praesente debitas, sed eas etiam quas ex aliis absque causa absentibus accipiunt? ib.
- Quaest. II. Praebendati praesentes jure ne valent absentibus absque causa remittere distributiones, vel donare, aut de eisdem cum illis transigere? ib.
- §. III.
- De causis excusantibus Prebendatos, sive Canonicos a chori frequentia, quin distributiones amittant. 316.
- Quaest. I. Qua infirmitas excusat Canonicum sive prebendatum a chori frequentia? ib.
- Quaest. II. Canonici qui culpa propria infirmitatem contraxit, amittit ne distributiones? ib.
- Quaest. III. Canonici qui data opera se in morbum contraxit, ut a choro absent, amittit ne distributiones? 317.
- Quaest. IV. Quamam dicenda sit ratioabilis corporis necessitas, quae est secunda causa excusans Prebendatum a chori frequentia? ib.
- Quaest. V. Quid de Prebendato absente ob excommunicationem? 318.
- Quaest. VI. Quid, si iuste excommunicatus choro assistat? ib.
- Quaest. VII. Quid de Beneficiato, seu Canonico suspensio? ib.
- Quaest. VIII. Quid de Canonico iudicis sententia Beneficio privato? ib.
- Quaest. IX. Qua utilitas Ecclesiae evidens excusat a chori assidentia? 319.
- Quaest. X. Qui absens est a choro in utilitatem Ecclesiae manifestam, debet ne

- esse in loco beneficii, ut distributiones lucratur? ib.
- Quaest. XI. Qui a proprio Episcopo mittitur ad visitanda sinagoga Apostolorum, lucratur ne tempore absentiae distributiones? ib.
- Quaest. XII. Canonici qui ab Episcopo mittuntur ad Concilium generale, vel provinciale, se, tamquam Theologus, Canonista, vel Procurator, acquirat ne distributiones? ib.
- Quaest. XIII. Canonici qui Sede vacante eliguntur a Capitulo Vicarius, seu Provisor, amittit ne distributiones, si absit a choro causa excedendi officium? 320.
- Quaest. XIV. Quanto tempore fruatur privilegio percipiendi distributiones qui absit a choro ab Ecclesia negotia tractanda? ib.
- Quaest. XV. Celebrato capitulo, an sit ne absentiam a choro? ib.
- Quaest. XVI. Canonici Theologus, seu Lectoralis acquirat ne distributiones, si absit a choro die qua lectionem habet, aut concionatur? 321.
- Quaest. XVII. Quid de Canonici curam animarum habentibus in aliis Ecclesiis a Cathedralibus? ib.
- Quaest. XVIII. Quid de Parochis publice legentibus Theologiam? 322.
- Quaest. XIX. Ut Prebendati legentes in universitate, eam studio generali fruatur privilegio exemptionis, requiritur ne ut sint conducti? ib.
- Quaest. XX. Quid de Prebendatis studentibus in universitate? ib.
- Quaest. XXI. Tenentur ne ejusmodi Prebendati licentiam ab Ordinario petere ut possint causa studii absesse? ib.
- Quaest. XXII. Prebendatis parochialia Beneficia habentibus licetum ne est absesse ad Ecclesiam studiorum causa? 323.
- Quaest. XXIII. Licentia quae ab Episcopo datur Prebendatis non Parochis, extenditur ne ultra quinquenniium? ib.
- Quaest. XXIV. Si Beneficium consistit ex fidei distributionibus quotidianis, lucratur ne ass qui studii causa absent? ib.
- Quaest. XXV. Canonici non curati qui tribus mensibus singulis annis absent ad Ecclesiam lucraturus ne fructus, & distributiones? ib.
- Quaest. XXVI. Canonici qui habent duplex Beneficium, ut Canonatum & Decanatum, acquirat ne duplices distributiones? 324.
- Quaest. XXVII. Quomodo interpretanda est dispensatio non interessendi choro? ib.

F I N I S.

L I.

LIBER PRIMUS IN DECALOGUM. DISSERTATIO VI. DE MISERICORDIA, ET ELBEMOSYNA.

CAPUT I.

DE MISERICORDIA.

Quid, & quotuplex sit.

Quoniam elemosyna misericordiae partus est, primumquam de illa sermonem instituo, de hac nonnulla praebare expedit; paucis tamen omnia expediám, eo quod nihil difficile, & impervium occurrat, ut sequentes quaestiones ostendant.

II. Quaest. I. Quid sit misericordia? Resp. Misericordia, si vocis etymon spectes, a misericordia, & corde, seu a misero corde originem trahit. Quam etymologiam tradit Augustinus Lib. de morib. Eccl. cap. xxxvii. Quis nesciat ex eo appellatam esse misericordiam, quod miserum cor faciat convalescens super alieno malo? Hæc tamen misericordia hominum duntaxat propria est. Quare Clemens Alexandrinus Lib. IV. Strom. ut refert Sylvius, ait: Misericordia non est, ut quidam existimant Philosophi, molestia propter alienas calamitates; sed est potius quid divinum. Misericordia itaque absolute spectata sic definitur potest: Voluntas alterius miserie sublevande. Hac quippe ratione Deo, & hominibus convenit. Quæ hominum propria est, annexam semper habet cordis compactionem, sive de alterius malo trilitiam. Docet quippe Angelicus 2. 2. qu. xxx. art. 1. obiectum misericordiae esse malum alterius. Dicitur malum alterius, quia nemo erga seipsum proprie misericors est, sed erga alterum. Nec officit illud Eccl. c. xxx. Misereere anima tua, placens Deo; quia ibi vocabuli proprietates non expenditur; sed trahitur ut qui alteri benefacere velit, primum sibi benefaciat. Malum porro alterius, quod obiectum misericordiae diximus, involuntarium aliquo modo sit oportet. Quod enim omnino voluntarium est,

ac liberum, haud dignum misericordia reputatur. Miseremur vero peccatorum, coramque qui merces in mare proiciunt, quin & martyrum, qui deliberate tormenta patiuntur, quoniam trilitiam maximam naturæ repugnantem passi sunt. Sicut ipse Christus Dominus de se testatus est Matt. xxvii. Tristis est anima mea usque ad mortem. Naufragi in mare merces proicientes, quid involuntarii patiuntur; & peccatores, quamvis plena voluntate peccent, semper tamen errore maximo decipiuntur, iuxta illud Prov. xv. Erant qui operantur malum; idcirco commiseratione digni sunt.

III. Ad misericordiae exercitium requiritur quod alienum malum ut proprium aliquo modo concipiatur: quod duobus modis accidit, inquit Angelicus 2. 2. qu. xxx. art. 2. Uno modo secundum unionem affectus, quod fit per amorem. Quia enim amans reputat amicum tanquam seipsum, malum ipsius reputat tanquam suum malum; & ideo dolet de malis amici sicut de suo... Et Apostolus dicit ad Roman. xii. Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus. Alio modo contingit secundum unionem realem, utpote cum malum aliquorum propriumque est; ut ab eis ad nos transeat. Hinc est quod senes, mulieres, infirmi propensiores in misericordiam esse solent, atque clementiores propter naturæ imbecillitatem, & defectus quibus obnoxii sunt. Contra, robusti, felices, divites, potentes, quod a miseris immunes sint, nimium a misericordia alieni exsultant. Sed hi insipientes sunt, cordeque futi. Reparete enim animo debent, si gravius momenti ad misericordiam urgeret, quod eis infirmitatibus, inopia, & calamitatibus liberi sint, quibus premuntur alii eisdem naturæ confortes. Quod illi egeant, infirmantur, languentque; tu vero validus, fortis, dives, & opulentus sis, non ne solida Dei mirabilia, atque ineffabilia providentia eventit?

IV. Quaest. II. Quotuplex sit misericordia? Resp. Duplex. Altera corporalis, spiritualis

Conc. Theol. Tom. II.

A

alte-

altera. Illa corporis, haec animae defectibus succurrit. Utriusque actus, seu formae ad septem veluti genera revocatur. Cuius partitionis rationem optimam Angelicus tradit 2. 2. qu. xxxii. art. 2. Quoniam miseria quae corpus afficit, aut in vita, aut post mortem toleratur. Si in vita; aut est earum rerum penuria quibus egent omnes; quae vel interior esse potest; ut privatio cibi, & potus; vel exterior, ut vestium, domicillique carentia; quibus quatuor miseris, nempe alteri misericordiae actus respondet, quae alere elurientem, sitientem potare, vestire nudum, peregrinum domicilio excipere: aut est earum rerum inopia quae speciales arumnas constituit, quaeque non omnes, sed quosdam dumtaxat comitatur, ut sunt morbus, & captivitas: quibus duo alia misericordiae genera correspondunt, videlicet visitare infirmos, & redimere captivos. Miseria quae post mortem contingit, est sepulturae carentia, quae tollitur ultimo misericordiae actu, quo defuncti sepeliuntur. Ad hos septem actus cetera corporalis misericordiae officia revocantur, caecos dirigere, claudos sustinere, viduas, pupilloque protegere, virginibus dotem providere, pauperum debita solvere, & id genus alia.

V. Miseria quae animam tangit, aut culpa est, aut poena. Si culpa, tolli a nobis nequit, sed culpa reus iuvari tantum potest tribus modis, oratione ad Deum, iniuriae remissione, & correctione fraterna. Si poena est, aut intellectum ledit per ignorantiam, aut affectum per tristitiam: quibus doctrina, consilio, consolatione, & patientia medetur. Quapropter septem sunt misericordiae spiritualis mania, orare pro peccatoribus, condonare iniurias, corrigere delinquentes, docere ignorantem, consulere imprudentibus, consolari afflictos, alienam infirmitatem tolerare. Quae omnia fusius explicat Angelicus *loc. cit.* & nos de quibusdam latius disputabimus. Misericordiae corporalis officia hoc versu clauduntur:

Visite, potu, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Spiritualis misericordiae actus hoc altero versu exhibentur:

Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora.

Sub hoc verbo *consule* duo comprehenduntur, & consilium indigenti dare, & docere ignorantem: quare sequens versus pressius omnes actus recenset.

Consule, carpe, doce, solare, remitte, ser, ora.

CAPUT II. DE ELEEMOSYNA.

Errores adversus hanc virtutem.

I. Duo sunt in hac materia errores extremi. Primus eorum est qui ad vitam aeternam comparandam nihil aliud praeter eleemosynam requirunt, hac sola omnia deleri peccata contententes: quem errorem recenset Augustinus Lib. XXI. de Civ. Dei cap. xxxii. *Comperi etiam quosdam putare, eos tantummodo asyros illius aeternitate supplicij qui pro peccatis suis facere dignas eleemosynas negligunt, iuxta illud Apostoli Iacobi 11. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Qui ergo fecerit, inguitur, quamvis mores in melius non mutaverit, sed inter ipsas eleemosynas usurari, ac nequiter vixerit; iudicium illi cum misericordia futurum est: ut aut nulla damnatione plebatur, aut post aliquod tempus sine parvum, sive prolixum, ab illa damnatione liberetur. Ideo iudicem ipsum vororum, atque mortuorum noluisse existimant aliud commemorare se esse dicturum sive dextris, quibus est vitam daturus aeternam, sive sinistris, quos aeterno supplicio est damnaturus, nisi eleemosynas, sive factas, sive non factas.*

II. Ilius erroris qui iam extolevit, patroni plura argumenta in medium promebant. In primis afferebant illud Luce cap. xi. *Dete eleemosynam, & omnia munda sunt vobis.* Deinde alterum Matth. v. *Beati misericordes, quantum ipsi misericordiam consequentur.* Tandem plurimos alios Scripturae textus: Eccl. 111. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna vestit peccato.* & Tobia 14. *Eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patitur animam ire in teubar.*

III. Omnisvis variis Patrum expositionibus, ea quam praebet Theophilastus, & S. Maximus *serm. 1. de eleemosyn.* ad primum textum, seligitur. Christus ibi Phariseis loquebatur, quorum potissimum vitium illis commendat: quoniam, evulsa omnium vitiorum radice, facile ad fidem, & aliorum seclerum poenitentiam pervenire poterant. Quemadmodum Medici, cognita morborum origine, quae non raro repleto est, dicere solent: Sobrius esto, & integre convalesces. Ad secundum responso obvia est: ibi enim indicatur, quantum misericordia grata Deo sit,

fit: minime vero solum ad aeternam salutem sufficere. Ceteri textus sancti loquuntur de eleemosyna quae fructus poenitentiae sunt, ceteraque virtutes iunctas habent.

IX. Contrarius error est omnium recentium haereticorum, qui, quamvis concedant utiles esse eleemosynas; negant tamen ad satisfaciendum Deo pro peccatis, aut ad vitam persequendam aeternam, vim quamquam habere. Quem errorem Catholici omnes confutant, & execrantur. Ex recentibus quippe textibus compertum est, eleemosynas quae caritate imperantur, & reguntur, aeterna mercede a Deo donari, iuxta illud Matth. xxv. *Percipite regnum quod vobis paratum est a constitutione mundi. Esurivi enim, & destitisti mihi manducare &c.* Verum contra hunc errorem plura infra dicturi sumus.

CAPUT III.

Propositiones ab Ecclesia proscriptae, & aliae quaedam nimium laxae.

I. Unica est hoc de argumento propositio ab Ecclesia damnata, quae eiusmodi est. *Vite in secularibus inventes, etiam in Regibus, superfluum statui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.* De hac propositione plura infra.

II. Propositiones, quae nimium laxae videntur.

Nemo ex necessarii ad sumum statum conservandam tenetur eleemosynam pauperibus clarific, nisi extrema necessitate laboret.

P. Martinus Moy: *Tom. I. tract. vi. disp. vi. quae. 14. §. 3. num. 21.*

Obligatio eleemosynas pauperibus de superfluo statui elargiendi, solum extenditur ad ealium extreme necessitatis. P. Torrecilla tract. VIII. ad prop. damn. 12. *Inno. centii XI. num. 13. fol. 44.*

Ut Clericis ex redditibus beneficiis libere, & valide teneantur ad causa profanas, effecere potest consuetudo rationalis. Quod autem coniectura ita reslandi per totam alicuiam Dioccesim illimitate vigens, sit rationalis, difficile probatu est. P. Franciscus Zechin *Opuscul. Rigor moderatus* prope finem num. 19.

CAPUT IV.

Quid sit eleemosyna, & cuius virtutis actus.

I. Aeternam gravissimas difficultates quae in illius argumenti tractatione oc-

currunt, dispicere aggredior, ipsius eleemosynae naturam, & vim patefaciam oportet. Eleemosyna a verbo graeco proficitur *ἐλεησιν* quod est *misericors*. Quare quod Latinis *misericordia*, Graecis *eleemosyna* est. Non quilibet tamen misericordiae actus, sed is tantum quo egeni sublevatur, eleemosyna dicitur. *Iustitia* nomine nonnumquam appellatur, iuxta illud Plal. cxi. *Disperse, dedit pauperibus: iustitia eius manet sicutulum saeculi.* Et Christus Matth. vii. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus: quem textum sic legit Chryllosum. hom. xix. in Math. Attendite ne faciatis eleemosynam coram hominibus.*

Vocatur quoque gratia, & communicatio, ut habetur I. Cor. cap. viii. vers. 4. *Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, & commendationem misericordij quod sit in sanctos.* Frequntius tamen pro caritate accipitur, tum apud vulgus, tum apud veteres, qui *agapen*, nempe caritatem, vocant quod nos eleemosynam dicimus, ut notat Sylvius.

II. Porro eleemosynam definit D. Thomas 2. 2. qu. xxxii. art. 1. *Est opus quod datur aliquo indigenti ex compassione propter Deum.* Dicitur, *opus*, quia accipitur eleemosyna, non pro ipsa re, sed pro actione. Si quis finitionem capit quae actui iuxta ac rei obveniat, loco operis ponat beneficium. Unde tunc hoc beneficium eleemosynae nomen obineat, indigenti conferri debet. Quippe beneficia quae non egentibus impertuntur, ad liberalitatem pertinent. Idcirco ex compassione additur, quoniam miseria proximi misericordiam excitat ad subsidium porrigendum. Propter Deum additur, quia christiana eleemosyna, non ethnica, hic definitur. Quare eleemosyna potest utique esse sine caritate; immo etiam sine caritate inane florere cupiditate; verum tunc eleemosyna materialiter, inquit Angelicus, tantum dicens est. Inquit intelligatur formaliter, seu eo quo fieri debet modo, sine caritate esse nequit.

III. Ad quam autem virtutem eleemosyna spectet, non una est Doctorum sententia. Communior tamen ea est quam docet D. Thomas *loc. cit.* videlicet eleemosynam esse a misericordiae virtute, imperari autem a caritate. Unde manifestum est quod daret eleemosynam propter est actus misericordiae. Ad caritatem autem reducit, quia ab eadem imperatur. Verum utique habet, omnes aliarum virtutum actus a caritate imperari; sed propinquoer affinitatem cum caritate eleemosyna habet, quia summoere in operibus eleemosynae caritas elucet. Diligendus est es-

nim proximus non verbo, & lingua, sed opere, & veritate. Iure igitur caritatis opus appellari elemosyna communiter solet.

IV. Non parum disputant Theologi, pertineat ne ad iustitiam virtutem elemosyna. De hoc infra sermo recurret. In praesens pauca delibabimus. Duplicem in elemosyna respectum considero: alterum ad Deum, ad proximum alterum. Cum proximi miseriam sublevar, opus misericordiae est, a caritate iubente, seu dirigente profectum, ut dictum est. Quatenus Deum respicit, ad iustitiam legalem pertinere non est ambigendum: est quippe sub hac acceptione tributum a Deo ipso impositum in omnes divitias hominibus concessas; quod non Deo, sed pauperibus solvendum est. Pauperes enim exactores iustitiae a Deo sunt tributi istius. Qui illud defraudat, iustitiam in Deum, inhumanitatis in proximum reus est. Verum de hoc plura infra.

CAPUT V.

In re naturali, & divino elemosyna praescribitur.

I. Quod iuris naturae vi elemosynarum subsidium conferre pauperibus adstricti divites sint, paucis evincitur. Deus namque conditor, ac pater omnium providentissimus est. Nihil eorum quae edidit in lucem, negligit, aut obliviscitur. Non modo iumentis fenum prodat, sed fenum ipsum, quod cras in clibanum mittitur, illi quae agrorum fide vestit, ut nec Salomon omnium Regum potentissimus, in omni gloria sua, tanta fuerit venustate ornatus. Quantum igitur longe maiori studio hominibus, omnium mundi huius creaturarum praestantissimis, providit? Ideo ne divitiarum opulentiam filiorum fuorum multis imperit, ut ipsi altitudinem, ceteris necessario victu delictis? Abiit de tanto patre tam crudelis supplicium. Sed ideo alios divites voluit, alios pauperes, ut omnino valido, perpetuoque nexu devincerent. Si omnes aequae divitias aut affluenter, aut egerent; nulla eos inter necessitudo, nulla foecietas esset. Nemo alterius opes egeret, nec alteri subiectus foret. Nemo servus, nemo dominus. Caritatis exercenda occasio desceat, & paupertatis, egestatisque patientia nulla occurreret. Pauper ergo, & dives duo sunt extremae contrariae, sed duo maxime necessaria, inquit SS. Patres. Orbis praepotens effector Deus caelestibus irrigationibus terram

subiectam voluit, omnesque partes tam arctissimo nexu copulatas, ut ex haec aequali harmonia, ordineque exactissimo, omnibus compertum feret minus Dei arbitrio omnia moderari. Sic idem divitum, & pauperum Dominus altissimo disposuit consilio ut plures penuria laborarent, & ceteri auro, argentoque affluerent, quo divites pauperum servitute, & pauperes divitum ope indigerent: illi caritatis, amorisque studium bona sua distribuendo excolerent illi patientiae, humilitatisque colenda materia haberent; denique omnes unius geluti corporis membra effecti vicariam operem sibi invicem praebere. Qui ergo hanc ordinem quo homines immo neclatur, adrumpunt, a naturae legibus procul dubio recedunt. Naturae porro ordinem, & connectionem pervertunt, infringuntque divites, quoties pensionem terrenis bonis ab auctore naturae impositam solvere pauperibus negligunt. Altius itaque elemosynarum debitum est quam quod vulgus existimat. Et profecto, nisi haec omnia vera essent, improvidus pauperum pater Deus esset. Hoc autem dici nequit. Ergo divites iniultis, & perditae redarguendi sunt, qui pauperes sibi a Deo commissos necessario praesidio defraudant. Quis iustitiae, ac inhumanitatis non condemnaret patremfamilias, qui filiorum suorum plurimos alimentis privaret, ut ditiores efficeret alios? Verum quid plura congerimus, ut veritatem seipsum perpicuam, manifestamque confirmemus?

II. Elemosynarum tributum pauperibus solvendum iure divino impositum fuisse probatur. Ex pluribus divinae Scripturae textibus paucos seligam, in duas veluti classes tributos. In prima eos colloco qui debitum praesens evincunt; in altera illos qui praemia elemosynarum respondentia indicant. Et ut a primis initium capiam, haec Deus praescribit. Deut. xv. Non deerunt pauperes in terra habitantis tuae: idcirco ego praecipio tibi ut aperiatis manum fratris egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra. D. Paulus ad Timotheum I. cap. vi. Divitiis huius saeculi praecipue non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum. . . bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare. Christus Dominus Matth. xxv. D'cedite a me maledicti in ignem aeternum, qui piratus est Diabolo, & angelis eius. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: sitiivi, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non cooperistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me. . . Et ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.

III. Privilegia elemosynae, & ad illam excedendam adhortantes textus recenseantur. Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus: Plal. xl. Fenerator Domino qui miseretur pauperis, & celsitudinem suam reddet ei: Prov. xxxix. Conclude elemosynam in corde pauperis; & hoc pro te exorabit: Eccl. xxxix. Filius, elemosynam pauperis ne distandas: Eccl. xv. Ne dicas amico tuo: Vale, & revertere, eras dabo tibi, cum latum possis dare: Prov. xxi. Evange esurienti panem tuum: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam nederis: quod frater tuus est, & eadem contpactus carne. Peccata tua elemosynis redimes, & iniquitates tuas misericordis pauperis: festinanter ignoscat tibi Deus: Danielis vi. Ex subjectione tua fac elemosynam, & noli exvere faciem tuam ab illo paupere: ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors. Signulum tibi fuerit, adducantur tibi: si pauperum tibi fuerit, etiam exiguum libenter imperitium stude. . . Quoniam elemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Evidentia magna erit coram summo Deo elemosyna omnibus facientibus eam: Tobiae iv. Quoniam elemosyna a morte liberat, & ipsa est, quae purgat peccata, & facit invenire misericordiam, & vitam aeternam: ibid. xii. Date, & dabitur vobis: mensuram bonam, & confertam, & coaugatam, & sperserunt dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mens fueritis, remetiet vobis: Lucae vi. Quicumque potum dederit ex minimis istis calcem aquae frigidae tantum in nomine discipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem suam: Matth. x. Religio munda, & immaculata apud Deum, & Petrem haec est: visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum: Iacobi cap. i. Si frater, & soror nudi sunt, & indigeant victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis istis: Ite in pace, calefacimini, & saturamini: non dederitis autem eis quae necessaria sunt corpori: quid proderit? ibidem cap. ii. Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo: quomodo caritas dei exhiberetur in eo? I. Ioan. cap. iiii. Omni autem qui malum datum est, multum quaeretur

ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo: Lucae xii. Verumtamen quod superest, date elemosynam: ibid. xi. CAPUT VI. Gravissimum elemosynarum debitum Patrum testimonio evidenter manifestatur. I. Quoniam Patres divitum christianorum salutem in pauperum levandis miseris magna ex parte collocant, in rem meam conferre exultimam precipua eorumdem religio in medium producere. Nec vitio prolixitatis vitendum mihi est, si latius quam loquatur ceteri, summi monumenti veritatem explicero. Modum tamen servabo, & ex plurimis pauca seligam. II. Origenes hom. v. in cap. xix. Gen. Missi Angeli ad subversionem Sodomorum, cum invidium exeret mature negotium, curam prius gerunt hospitibus Lot, ut eum de immunitate ignis excidio contemplatione hospititatis egerent. Audite haec, qui perigrinis clauditis domum: nescit enim, qui hospitium velis hospitum vitare. Lot in Sodomis habitat: alia eius bene gesta non legimus: hospitalitas in eis sola ex usu veniens memoratur. Evadit ignem, evadit incendia ob hoc solum quod domum suam patefecit hospitibus. Plurima habet Lib. II. in Job. Eiusmodi elemosynarum iustificationibus tanquam lux effulget coram Angelis Dei. Talis fuit beatus Job, apud quem nunquam hospes foris mansit, cuius ianua omni adveniente patuit, quem vrsulid nunquam pratermisserat rogare de his quae opus habuerant, qui non dimisit pauperem exire de domo sua vacuum, ad cuius tonsuram ovium, omnium pauperum scapulae calefactae sunt: ob hoc enim & istam multitudinem pecorum nutriti, & maximam agrorum exercuit, ut plurimum impotenti, ut plurimum benefecerit. III. D. Basiliius hom. vi. ex variis: Elemosyna, & fides ne te delectent. Item frange esurienti panem tuum. Sed horrea multitudine fructuum gravata dirimpebantur; cor autem eius parvum, ac tenax minime exaltatum est. . . . Quid faciam? inquit. . . . Agnoscite, o homo, eum qui dedit. . . . Quae gratia tam nullis suis prelatas. Dei optimi minister es, tuorum dispensator conservator. Ne puta omnia ventri tuo preparari: quae in manibus habent, ut aliena existima: parvo te exultabant tempore, deinde defluentia praeteribunt, quorum ratio abs te acriter exigitur. . . . Plane imprudenti uteris consilio: quid faciam? Parata tibi responsio fuerat: Conc. Theol. Tom. II.

ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo: Lucae xii. Verumtamen quod superest, date elemosynam: ibid. xi.

CAPUT VI.

Gravissimum elemosynarum debitum Patrum testimonio evidenter manifestatur.

I. Quoniam Patres divitum christianorum salutem in pauperum levandis miseris magna ex parte collocant, in rem meam conferre exultimam precipua eorumdem religio in medium producere. Nec vitio prolixitatis vitendum mihi est, si latius quam loquatur ceteri, summi monumenti veritatem explicero. Modum tamen servabo, & ex plurimis pauca seligam.

II. Origenes hom. v. in cap. xix. Gen. Missi Angeli ad subversionem Sodomorum, cum invidium exeret mature negotium, curam prius gerunt hospitibus Lot, ut eum de immunitate ignis excidio contemplatione hospititatis egerent. Audite haec, qui perigrinis clauditis domum: nescit enim, qui hospitium velis hospitum vitare. Lot in Sodomis habitat: alia eius bene gesta non legimus: hospitalitas in eis sola ex usu veniens memoratur. Evadit ignem, evadit incendia ob hoc solum quod domum suam patefecit hospitibus. Plurima habet Lib. II. in Job. Eiusmodi elemosynarum iustificationibus tanquam lux effulget coram Angelis Dei. Talis fuit beatus Job, apud quem nunquam hospes foris mansit, cuius ianua omni adveniente patuit, quem vrsulid nunquam pratermisserat rogare de his quae opus habuerant, qui non dimisit pauperem exire de domo sua vacuum, ad cuius tonsuram ovium, omnium pauperum scapulae calefactae sunt: ob hoc enim & istam multitudinem pecorum nutriti, & maximam agrorum exercuit, ut plurimum impotenti, ut plurimum benefecerit.

III. D. Basiliius hom. vi. ex variis: Elemosyna, & fides ne te delectent. Item frange esurienti panem tuum. Sed horrea multitudine fructuum gravata dirimpebantur; cor autem eius parvum, ac tenax minime exaltatum est. . . . Quid faciam? inquit. . . . Agnoscite, o homo, eum qui dedit. . . . Quae gratia tam nullis suis prelatas. Dei optimi minister es, tuorum dispensator conservator. Ne puta omnia ventri tuo preparari: quae in manibus habent, ut aliena existima: parvo te exultabant tempore, deinde defluentia praeteribunt, quorum ratio abs te acriter exigitur. . . . Plane imprudenti uteris consilio: quid faciam? Parata tibi responsio fuerat: Conc. Theol. Tom. II.

esurientium animas explebo, aperiam horrea, & omnes vocabo indigos, imitabor Ioseph &c. Paulo infra: Imitare, o homo, vel terram: ut illa, fructus proferat, ut non illa concipiaris esse deterior, quae inanimis est. Sane illa non in suum usum, aut commodum, sed in tuum ministrare contendit. Pulchrum deinde similitudinem adicit. Putei continuo exhausti & copiosiores, & pulcherrimos admodum fluunt aquae, dimissi vero, & quieti facile putent: sic & opes condita quiescentibus, inutilis; mota autem, & translatae publicum commodum, & fructum pariunt. . . . Dixeris: Cui facio iniuriam, si mea retineo? Quae illa, dic mihi, tua? Unde accepta haec ad traducendam presentem hanc vitam invexisti? . . . Nomen nudus ex utero matris exivisti, nudusque rursus revertaris ad humum? . . . Cur tu dives es, ille pauper? Profecto non ob aliam causam, nisi ut tu benignitatis, ac fidelis administrationis mercedem accipias. . . . Esurientis est panis, quem tu retines; nudus est vestis, quam in arca custodis; discalecatis calcatus, qui apud te marcescit; egenis argentum, quod tu terre inossum possides. Item hom. vii. contra divites avaros sermonem habens de illo adolescente qui audiens a Christo Domino Matth. xix. Vade, & vende omnia quae habes, & da pauperibus, tristis abiit, haec scribit Basilus. Mihi evenisse huic adolescenti, vel propinquus ipsius videtur quod illi solet evenire qui iter facit civitatis alicuius spectaculi videndi studio, propterque usque ad mania: ibi reperto diversorio requiescit, modicumque quod restat viae, ob pigritiam, atque desidiam ire detrahit, simul & spectaculo itineris laborem inane reddens, & toleratum bonorum quae videre poterat in urbe, excludens. Sic & huiusmodi sunt homines, qui cetera quidem mandata observant, ad bonorum vero suorum erogationem claudicant. Vidi ego multos ieiunantes, orantes, proteritorum pauperum suspirantes, omnem denique sine sumptu pietatem ostendentes, egenibus vero ne obolum quidem praebentes. Quid his cetera virtutum diligentia prodest? Non propterea regnum Dei consequuntur. Ideo, inquit Dominus, difficultis est divitem intrare in regnum calorum quam camelum pro foramen acus. . . . Quid miser iudici respondebo? Parietes vestis, hominem non vestis? E quibus phaleris ornas, fratrem tuum lacris amictum panis aperiens? Frumentum retinento perdis, esurientes non respicis?

IV. D. Ioannes Chrysostronus praeter ceteris Patribus debitum, vim, meritum, ac mercedem elemosynarum disertissime exponit, exaggerat, amplificat, divitum crudelitatem improbat, & exultationes repellit. Homil. xxxv. in Gen. Pecuniarum abundantiam in quinarum salubrem expendamus, superfluae indigentibus insumamus. Quare enim, dicit mihi, permittis filium autum, & argentum prodigere, quae oportebat in pauperum curas evacuare, reponendo in tutum promptuarium, ut tempore quo maxime opus habet eorum adiutorio, consolationem invenias: & qui a te hic pasci sent, alibi fiducia fores tibi aperiant, & accipiant te tu aeterna sua tabernacula? Vestes quoque non sinamus a vermibus rodi, & absque usu in arculis putrefcere, cum tot sint qui indigent, & obambulant nudi. Sed veneremus, honoremque demus nudo Christo potius quam tuis; & induamus eum qui propter nosram salutem nudus obambulavit, ut, cum ipsum induerimus, audiamus in die illa: Nudus eram, & vestistis me. Num queris, si tua praecpta? Ea quae perveni, inquit, quae a vermibus arduantur, quae absque usu, & frustra consumuntur, haec dispensa, ut tibi sint utilia, & ut detrimenti damnum effugias, & ut ex ipsis lucrum maximum tibi pares.

V. Idem hom. vii. in Lucam: Rapina est, pauperibus non impertiri de tuis facultatibus. Ac fortassis mirum nobis esse videtur quod dico. Verum ne miremini testimonium vobis ex divinis Scripturis proferam. Itaque Dominus Iudeos accusans per Prophetam dicit: Produxit terra proventum suum, & non intulistis decimas; sed rapina pauperis est in domibus vestris. Quoniam, inquit, oblationes solitas non dedistis, rapistis ea quae sunt pauperum. Hoc autem dicit declarans quod res pauperum possident, etiam si patentes hereditates obtulerint.

VI. Idem hom. lv. in Genes. Videamus quantum abundantiae vim possidet larga elemosyna, ut cum didiceris lucrum quod inde nascitur, alacriter eam facias. Fortecenta tanta eius potestas est ut non solum pecunia pingare, sed & mortem fugare valeat. Et quis, dicit aliquis, elemosynam faciens superior morte effectus est? Sane omnes vidimus sub mortis potestatem venisse. Ne turberis, dilecte; sed discite, quomodo elemosyna vis & mortis vicit tyrannidem. Tabitha vestigata vidua, & alios sumptus ei praebat. Factum est autem ut infirmata moreretur. Sed quae ab illa curabantur & quos vestiebat, stabant circa Apostolum, & ostendebant vestes quas faciebat illis Dorcas, atque ad miserationem Apostolum provocabant: qui genibus flexis

flexis orans dixit: Tabitha surge. Illa autem aperuit oculos suos, & viso Petro resedit: & datus ei manum erexit eam, & accersitis sanctis illi viduis assignavit eam vitam. Vidisti, quanta retribuit beneficentia in viduas etiam in praesenti vita?

VII. Idem Ierem. de elemol. Deus elemosynam non ob hoc solum instituit ut pauperum indigens, sed etiam ut dantibus accrescerent beneficia; atque adeo magis propter dantes quoniam propter accipientes. Et propterea vera elemosyna est sic dare ut gaudeas te dare, potiusque te accipere magis quam dare, non ex tristitia, aut ex necessitate. . . . An non potuit Deus praecipere telluri, ut proferat aurum elaboratum? Etenim qui dixit, Germinet terra erbam feni, & ipsa mox protulit viridantem faciem; non potuit praecipere ut fontes, & auri fluvii ubique manent? At noluit; sed permittit fluxus impet tam ob illorum, quam ob tuam utilitatem.

VIII. Idem hom. in II. Epist. ad Timotheum. Virginitas factus non incestus, non adulterii, non invidia, non ebrietatis, non infidelitatis, aut perversa fidei crimen inuritur, sed olei tantum defectus, quia scilicet misericordiam non exercebant, neque elemosynas fecerant: id enim significat olum. Et illi item qui Suprema damnationis sententiam luunt, quibus dicitur: Dicedite maledicti in ignem aeternum: solum quod Christum non perverit, crimine exagitantur: nullaque ceterorum mentio fit. Vides certe ut elemosyna sola neglecta gehennae ignibus tradat? Ad quid enim eris utilis qui elemosynam non facies? Ieiunans quid dicit? At virginitas non profuit huiusmodi studium. Oras? At sine elemosyna infructuosa erit oratio: absque illa inutilia sunt omnia. Qui non diligit fratrem suum, ignorat Deum. Illum quomodo diligit, qui ne minima quidem illa, & vilia patris sit tecum esse communita? Item hom. de poenitentia. Sine pilas elemosyna poenitentia colorare non potest. Quod dicit Cornelio bene poenitentem, religionis. & pietatis pena elemosyna fuit. Elemosyna enim tua, inquit, & orationes in calum ascenderunt. . . . Hic iustitia medica emittit. Pro panis fragmento, vili pro vestimento, pro calice aquae frigidae. . . . Calix aquae frigidae dignus est mercede. Frigida aqua, in qua nec ligna consistunt, ut calefat, mercedem habet. Qui miseretur pauperis, fenerator Domino. Si Deo feranatur, is ergo nobis debitor erit. Quem ergo eum tibi esse velis, debitorum, an iudicem? Debitor veneratur feneratorum: iudex ne-

quaque miraturus ab eo cui ipse feneratorus est. Item hom. xxvii. in populum. Tanta est vis elemosyna, ut suos in calum introducat alvum. Est enim calix nota ianitoribus, sponsalis thalami fores observantibus, quia & venerabilis; & quos sui cultores agnovit, cum multa introducat liberate, & contradicit nomen. Nam si Deum in terram deduxit, & hominem fieri pessum; multo magis poterit in calum hominem reducere. Hanc elemosyna, non uno die vel altero, sed in omni tempore, ut nos agnoscat. Si ipsa non agnovit, & Dominus agnoscat; & si non agnoscerit ipsa, ignorabit & Dominus, & dicit: Nescio vos.

IX. D. Hieronymus Lib. I. in cap. iiii. Proverb. exponens illa verba: Honor Domini est tua substantia, & de primitiis fructum tuarum da pauperibus; & implebitur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt: haec scribit. Multi multa pauperibus, sed de aliena substantia, tribuant, quas vi, vel fraude rapaverunt, tribuant. Multi largiuntur de suo, sed largiendo Dominum non honorant, qui furoris humani, non amoris superni inspectores, faciunt. Qui ergo proficuum sibi elemosyna fructum fore desiderant, & de suis propriis, & in conditoris honorem tribuant, ut scilicet homines qui eius plasma sunt, & ad eius imaginem facti, recreentur.

X. D. Ambrosius serm. lxxvi. de divite evangelico: Quod si difficile tibi putas, o homo, magnificentiam divinae largitatis imitari, imitare terram. Si levare sursum oculos non potes, saltem ea quae desuper sunt, & in pedibus tuis, intire. Affre tu fructum, sicut terra, non esse deterior insensibilis elemento. Illa cum fructus quos effert, non suis ipsis vult vindicare, sed tuis ministrat obsequiis. Tu vero fructus illius solus vindicatis, & tibi soli conclusis. Quod si tantum aviditatis te moribus abstringit, ut tua velis facere omnia; accipe & adhuc salutare remedium: beneficium largientis praebenti magis permanet quam suscipientis. Nam misericordia quidem ad iudicentem pervenit, gratia autem multiplicata mercedis permanet tribuenti. Esurienti dedisti panem: ille quidem passus est: sed ad te rediit quod dedisti, cum fructibus, & usuris. Quod si difficile putas, considera frumentum quod seminat in terra, si non ad seminandum, ut calefat, mercedem habet. Qui miseretur pauperis, fenerator Domino. Si Deo feranatur, is ergo nobis debitor erit. Quem ergo eum tibi esse velis, debitorum, an iudicem? Debitor veneratur feneratorum: iudex ne-

inguit, vobis ad iustitiam Si ergo tu gloriam ex divitiis quæris, cognosce quia melius est mille filiarum, quos per misericordiam filios acquisieris, patrem vocari, quam mille aëreorum domum dici. Et considera quanta tibi tunc erit gloria, cum te omnis ille populus qui ex promptuariis tuis passus est, & relictus, pro tribunali magni illius, & iustissimi iudicis, cetera conspiciat circumdabit, passorem te suum, ac tarentem pium, & misericordiam patrem omni gratiarum voce testabitur.

XI. Item Lib. I. Officior. cap. xi. Nihil tam commendat christianam animam quam misericordia, primum in pauperes, ut communis indices partus nature, qua omnibus ad usum generat fructus terrarum, ut quod habes largiaris pauperi, confortem, & conformem tuam adures. Tu munum largieris, ille vitam accipit: tu pecuniam das, ille substantiam suam estimat salutis. Si nudum vestias, te ipsum iudicis iustitiam. Item serm. xxx. de elemosyn. exponens illud Ecclesiasticum. 111. Sicut aqua extinguit ignem, ita elemosyna extinguit peccatum Ergo elemosyna quadammodo animarum aliud est lavacrum, ut si quid forte post baptismum humana fragilitas deliquerit, superest ei ut iterum elemosynis emundetur, sicut ait Dominus: Date elemosynam; & ecce omnia munda sunt vobis: nisi, quod salva fide dixerim, indiligentior est elemosyna quam lavacrum. Lavacrum enim semel datur, & semel tantum pollicetur; elemosynam quoties feceris, toties veniam promeris.

XII. D. Augustinus Lib. 50. homiliarum, de exhortatione ad elemosynas faciendas homil. xix. Lectio ista, fratres, quam modo audivimus de sancto Evangelio, ad elemosynas faciendas nos hortatur, & sic hortatur, ut in iudicio suo Dominus has solas factas imputet dextris, has solas non factas imputet sinistris: non quo cetera facta hominum vel bona, vel mala non veniant in iudicium: scriptum est enim, omnia ventura ad iudicium: & tamen non elegit Dominus noster Iesus Christus, prænuntiatis nobis iudicium suum futurum, unde nos admoneret, nisi solas elemosynas. Numquid dextris non erit dicendum, quia caste vixistis, quia res alienas non rapuistis, quia fidem meam usque ad sanguinem confessi estis? Omnia enim facta ipsa bona necesse est honorari in iudicio Iesu Christi.

Rursus paratis non esse dicendum sinistris, quia sustulisti impudici, qui fornicati es, quia res alienas rapuistis, quia superbia vestra, & malis moribus nomen meum, & spem meam fecistis?

Et cetera quæque enumerat; tacet tamen Dominus noster, prænuntiatis nobis iudicium suum, omnia cetera recta facta iustorum, & solas elemosynas commemorare dignatus est. Tacuit omnia mala facta iniquorum, & solam Perilitatem elemosynæ increpandam esse indicavit, non nisi ad maccommoendos. Quare hoc? Quia omnia crimina elemosynis redimuntur. Ideo illam laudavit secundatim, ipsam culpavit, & damnavit ariditatem. Sed audisti, omnia malefacta elemosynis redimi. Nolite sic intelligere, ut intelligant quidam per se. Elemosyna enim postquam tibi prodest ad delenda peccata præterita, si mores mutaveris. Si autem in eisdem malis perseveraveris, elemosynis tuis non corrumpes iudicium Dei. Item serm. xlii. de tempor. Certe videtis quod in lectione evangelica nihil aliud Dominus nominaverit de universis virtutibus, nisi solam elemosynam, qua cum caritate operatur. De romis tacuit, radicem tantummodo nominavit, ita dicens: Venite benedicti, percipite regnum. Et tunc enim &c. Item exposit. in Psalm. xlii. Nolite vobis condere thesaurus in terra, ubi rupa, & rubigo exterminant, & ubi fures effodiunt, & furantur; sed thesaurizate vobis thesaurus in celo. Venite cum miseribus, date elemosynam, & omnia munda sunt vobis. Venite cum miseribus ad eum qui dicit: Misericordiam volo magis quam sacrificium. Item serm. lxxii. de tempor. Pro eo tamen quod non potest ieiunare, amplius debet erogare pauperibus, ut peccata que non potest ieiunando curare, possit elemosynis dando redimere. Bonum est ieiunare, fratres; sed melius est elemosynam dare. Si possibiles non fuerit ieiunandi, elemosyna sufficit sibi sine ieiunio; ieiunium vero sine elemosyna omnino non sufficit.

XIII. Ceteros Patres silentio prætereo, quod omnes eadem voce loquantur. Quare, ne nimia molestia lectorem afficiam, que ex Scripturis, & Patribus descripti, in pauca contraheam sequenti capite.

CAPUT VII.

Rationes quas ex Scripturis, & Patribus D. Thomas colligit, ut præceptum elemosynæ ad selem pertinet ostendat, paucis exhibentur.

I. Itaque D. Thomas 2. 1. q. xxxix. ar. 5. hæc promit rationum momenta, quibus elemosynarum mandatum confirmat. Prima hæc est. Evangelium Iesu Christi æterna pœne illes datam qui ele-

CAPUT VIII.

Collata doctrina quorundam recentium Theologorum cum doctrina Christi Domini, & SS. Patrum. Excusationes quibus elemosynæ præceptum eludi solet, Patrum responsis repelluntur.

elemosynas dare pauperibus negligunt. *Ita male dicitur in iypem aeternam. Esurivi, & non dedistis mihi manducare.* Matth. xxv. Nemo autem damnatur propter omissionem operis quod lege recipiente imperatum non sit. Præceptum ergo elemosynæ fateamur necesse esse. II. Illa in mandatis nobis sunt sine quibus caritas christiana consistere nequit. Porro caritas hæc ardere in cordibus nostris minime valet, nisi indigenti pauperi subsidium conferamus, teste Apostolo Ioanne Epist. I. cap. iii. *Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo; quomodo caritas Dei manet in eo?* III. Præceptum illud declarat tum Scripture sanctæ, tum sanctorum Patrum textus, quos adduxi. IV. Accedit denique ratio ipsa naturalis, quam supra expolimus, quæque confirmari rationum theologicorum potest. Elemosyna est actus caritatis media misericordia. Sed caritas, ad quam pertinet non solum vellem bonum proximo amore affectivo, verum etiam amare efficienter, & operante, est sub præcepto. Ergo & elemosyna. Cum dilectio proximi (inquit Anglicus) sit in præcepto, necesse est omnia illa cadere sub præcepto sine quibus dilectio proximi non conservatur. Ad dilectionem autem proximi pertinet ut proximo non solum vellem bonum, sed etiam operemur, secundum illud Ioh. I. cap. iii. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Ad hoc autem quod velimus, & operemur bonum alicuius, requiritur quod eius necessitati subveniamus, quod fit per elemosynarum largitionem. Et ideo elemosynarum largitio est in præcepto.

II. Quæ obici solent, seipsis omnino evanescunt. Ex illo enim Danielis iv. *Consilium meum Regi placeat: peccata tua elemosynis redime: nihil inferetur adversus catholicam veritatem.* Quoniam ibi S. Propheta vim præcepti non explicabat; sed Nabuchodonosori suggererat remedium, quo Deum elemosynis placaret. Quomodo si peccatori animam agenti dicem: Consilium meum tibi ardeat: animam tuam penitentia sincera a foribus munda scelerum, non propterea inferri hinc legitime quicumque possit, penitentiam non esse iuris divini. Consilium ergo est illius qui remedium suggerit; non Dei, qui tale opus iubet, imperatque; ut demonstravimus.

I. Astequam pressius subtilissimas quæstiones quas recentiores Theologi hoc de argumento intulerunt, expendere aggredior, pauca præfari lubet: istorumque inventa cum Christi Domini oraculis, & Patrumque sanctorum doctrina comparare opere pretium existimavi. Hæret animus, ac summo percellitur terrore, cum pericula illa gravissima quibus obnoxios esse divites, Christus tam frequenter, tamque severe inculcat, serio perpendo. Plangere divites admonet, ululare, trisitari, ingenitè. Damnationis laqueos istorum vocat divitias, æternæque salutis impedimenta. Ubique fore divites alioquin indicat: *Ve vobis divitibus: ne vehebitis, quia habetis consolationem vestram; ne vobis, quia lugebitis; & flebitis. Quam difficile qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt! Facilius est enim camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum Dei.* Luc. cap. vi. & xviii.

II. Hæc altius dum Patres expendunt, serventis zeli specula in divites vibrant, ut eos ad elargiendas in pauperum subsidium divitias suas permovere, inducantque. Clamant, inculcantque, solas elemosynas in extremo iudicio commemorandas, tamquam præterium infinitæ mercedis, folamque elemosynarum omissionem increpandam, cum criminari æternum debeatur suspicium. Serio ergo, pavidoque spiritu paulularum reputemus damnatum ibi divites, etiam avari, raptores, iniurii usurarum exactores, aditèri, fornicatores non fuerit, ob hoc solum fortasse quod divitiis vel iuste partem abusi fuit, quod illarum partem pauperibus non erogaverit, quod plus nimio eisdem adamaverint. Dormierunt somnum suum cum iuris divitiarum, & nihil invenerunt in manibus suis. Psal. lxxv. Divitiarum terv, & mancipia a Deo vocantur divites, quia pauci sunt qui divitias ut domini possident, ut domini eisdem utantur, & ut domini illas in usus a Deo præscriptos distribuatur. Hinc colligunt Patres, non quidem divitum falucis impossibilitatem, sed difficultatem quam maximam.

III. Quam Scripturæ sanctæ, Patrumque doctrinæ maxime advenferunt recentiorum quorundam Theologorum inventa, opus laud est multis olendere. Generatim nunc quadam indicibus, plura infra singulis explicatur. Pauperibus iuxta atque divitibus iam deficienti viam quidam aperunt. Potestatem egenis faciunt furandi in gravi, nedum in extrema necessitate. Divitibus animos adiciunt lupervacaneæ retinendi: quoniam licet superfluum illis bona statui præsentem, altiori tamen gradu in futurum comparandum necessaria sunt. Hic colligunt vix in secularibus divitibus superflua reperiri. Ex quo consequitur vix illos præcepto elemosynæ urgeri, cum ad solam superfluum erogationem teneantur. Hæc interpretamenta idcirco le excogitavit inquit, quia aliqui pauci divites salubrem consequerentur. Abiurum reputant, si dicatur paucos divites salvandos fore, eo quod pauperum egelatem, miseriamque, suarum divitiarum subsidio levare omittant. Porro qui hæc conciliant cum Scripturæ sanctæ, Patrumque documentis possint, ceteri indicunt. Isthuc ego transcribam quod Dominicus Soto in suo libello inscripto *Causa pauperum cap. VIII.* scribit: Theologi scholastici, ne divites vehementer periret facere videantur, multa comminiscuntur, antequam sub peccato mortali homines ad elemosynas obligent; nempe quod habeant superfluum, quod pauperes graviter indigeant, aliaque huiusmodi. At ubi sanctos Patres attentius lego, existimo quod neque in pauperibus tam gravem necessitatem, neque in divitibus tantam superfluum redundantiæ desiderabant, ut sub pena peccati mortalis elemosynas exigere; immo vix forte credebant esse homines, si pauper ipse non esset, qui non aliquid haberet quod erogare teneretur.

IV. Prætextus, excusationes, fucosque omnes quos in præsens obtrahunt, olim quoque allegantur divitibus, divitiarum plus iusto cupidum. Illos singularem confutarunt Patres, neglectis reserptorum quorundam distinctionibus. Primam divitum effugium est privatio superfluum. Porro superfluum, quod elemosynæ materies, dempto, evanescit elemosynæ materia. Plures distinctiones excogitate sunt, quibus excusatio isthæc divitum honestetur. Contra vero Patres perquam raro eas admittunt; immo absolute eas improbant.

V. Allegatum prætextum hoc responsio confutat Augustinus enarratione in Psalm. cxlviii. *Multa autem superflua habemus, si*

non nisi necessaria teneamus. Nam, si inania queramus, nihil sufficit. Fratres, querite quod sufficit operi Dei, non quod sufficit cupiditati vestre. Cupiditas vestra non est opus Dei... Querite quæ sufficiant, & videbitis quam paucam sint. Vidua suffecerunt duo minuti nummi ad faciendam misericordiam, suffecerunt duo nummi ad emendam rogationem Dei... Quere quantum tibi dederit, & ex eo tolle quod sufficit. Cetera, quæ superflua tacent, aliorum sunt necessaria. Superflua divitum necessaria sunt pauperum. Res alienæ possidentur, cum superflua possidentur. Superfluum, quod le habere divites pernegant, ubi repositum habeant, ostendit D. Ioannes Chrysostomus homil. xi. in Epist. Pauli ad Rom. Kapine, atque acerrima incumbis, non pauperate pressus, non fame te ad id impellente, sed quo equi tui frenum, domus lectum, calceamentum capitis copiose inveniuntur. Hoc ipsum vero quantum gehennam meretur, cum tu fratrem tuum, qui videlicet bonorum accariorum tecum particeps effectus, atque ex usque a Domino honoratus est tuo, in vestitus calamitates precipitem agis, ut lapides, & domus tua pavimentum, at animantium ratione carentium corpora exornes? Te ne tam sollicitum alendi carnis curam gerere, hominem autem, seu verius dicam Christum ipsum propter carnem ad summam famem adigi? Quid hæc confusione possidentur? Quid hæc iniquitate letatur? Quot tantum ignei strobili ad huiusmodi animam depensendam satis esse possunt? Ex qui ad Dei similitudinem expressus est, panosus, indecorisque iacet per tuam insanantiam; multi autem uxorem tuam portantes, tum autem pelles, & ligna, quibus lectum illud texitur, multo auro splendescunt, ac si scelle, ac scabellum conficiendum est, ubique aurum, ubique argentum; Christi autem membrum, is propter quem Deus de calo ad nos descendit, sanguinemque pretiosum effudit, avaritia tua ne necessarium quidem cibum habet? Ex lectuli quidem argento undique cincti, undique ornati sunt; sanctorum vero corpora vel necessario opereculo carent; ac tibi minoris tui ipse Christus quam meli, quam lectus, quam scelle, quam scabellum.

VI. Altera divitum excusatio, quam obtrahunt, ut le elemosynæ exercendi debito solutos ostendant, est eorum paupertas. Et nos, inquit, pauperes sumus. Quibus sic respondet D. Basilii hom. vi. ex variis. Unam tantum nobis vocem: Non dabo, non habeo: nam & pauper ego quoque sum. Pauper, inquam, caritate pauper, benignitate

in indige pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna spe... Dixeris: Cui facio iniuriam, si mea retineo? Quæ illa, die mihi, tua? Unde accepta hæc ad traducendam presentem hanc vitam invexit? Non ne nudus ex utero matris excidisti, nudusque rursus revertens ad humum? Præfatam divitum excusationem latius expodit Augustinus pluribus in locis, Sermon. lxix. de temp. sabbat. post dominic. in quinquages. hæc scribit: Sed quis se poterit excusare, cum etiam pro calice aquæ frigide mercedem se Dominus redditurum promiserit? Et quare frigide dixerit? Ne forte se possit aliquis pauper de lignorum penuria excusare, aut certe dicere, se vasculum, ubi aquam calefaceret, non habere. Denique & per beatum Prophetam, fratres carissimi, Dominus ita hortatur, & admonet elemosynam fieri, at prope nullus pauper sit qui se valeat excusare. Sic enim ait: Frange esurienti panem tuum. Non dixit ut integrum daret, cum forte pauper illi non haberet: sed frange, inquit: hoc est dicere: Etiam si tanta paupertas tibi est, ut non habeas nisi unum panem, ex ipso tamen frange, & pauperi tribue... Si aliquis ita pauper est, ut non habeat unde tribuat pauperi cibum, vel in uno angulo domus suæ peregrino preparat lectulum. Quid ad hæc dicitur sumus, fratres, vel quam excusationem habere poterimus, qui amplas, & spatiosas domus habentes, vix aliquando dignamur suscipere peregrinum, ignorantem, imbecilem non credentes, quod in omnibus peregrinis Christus suscipitur?

VII. Tertia divitum illa quoque sibi blandiuntur, est commenticia quædam voluntas qua constituntur plura mortis tempore se pauperibus legaturus fore. Quod inane commentum reticet D. Basilii hom. vii. cont. divites. Sed, inquit, ego quidem bonus, dum vivero, frui volo; post mortem vero in testamento heredes facultatum marum, ac dominos pauperes ascribam. Hæc miser! Tunc benignus, ac liberalis hominibus eris, cum amplius inter homines non ages? Cum te cadaver aspiciam, tunc fratris amantem appellabo? Scilicet magna dignus eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debebitur, aut gratia, si in sepulchro iacens, & in terram conversus, magnificus ac sumptuosus apparebis. Dic, cuius mercedem temporis potissimum expies, vitæ ne, an mortis? Nam si tempore quod ad promerendum datur, in voluptatibus absumpto, pauperes nequaquam respexisti, mortuus cuiusnam actionis, ut aperis mercedem poterimus es?... Attamento, & tabulis pulchra ope-

ra, & commendanda gerere stude? Quis exitus tui tempus nuntiabit? Quis de mortis genere sponsor? Quos videmus reperto, ac vix, casuque extrinseci, qui præ doloris, & spiritus angustia nec vocem quidem emittere poterunt? Quot etiam febris a sensu alienos fecit? Quot igitur tempus expectas, in quo sæpe rationis tua compos non eris? Enimvero vox profunda, morbus gavis, nullus circa aditus adhibens, ac tua irritare consilia gverens... Quod si nihilominus contigerit ut & verbo, & scripto res tua palam mandentur, una tantum transposita littera, unum non probe appositum signum, totam sententiam mutare, ac irritam facere valebit. Duo item, aut tres improbi testes totam hereditatem in alios convertent.

VIII. Quartus prætextus quo divites velare crudelem avaritiam solent, est in filios amor. In horum futura commoda, & exaltationem thesaurizare licite posse divites sibi adulantur. Hanc illusionem hic propullat Augustinus Lib. de decem chordis cap. xii. *Non si sub imagine pietatis augere pecuniam. Filii, inquit, meis servo. Magna excusatio, filius mei servo. Videamus. Servat tibi paternus, servas tu filius tuus; filii tuus filius tuus, & sic per omnes, & nullus facturus est præcepta Dei. Quare non illi potius impendis omnia que te fecit ex nihilo? Qui te fecit, ipse te facit, & ex his que fecit, ipse facit & filios tuos. Neque enim melius committis filio patrimonium tuum quam Creatori tuo. Et nontuntur quidem homines. Nam est, inquit, avaritia. Palliare se volent nonne pietatis, & deolare, ut quasi propter filios videantur servare homines quod propter avaritiam servant. Nam ut vereritis quia sic plerumque contingit, dicitur de quadam. Quare non facti elemosynati? Quia servat filius suis. Contingit ut animat unum. Si propter filios servabat, mittat post illum portem suam. Quare illam tenet in sacculo, & illum relinquit ad animo? Redde illi quod suum est, redde quod illi servabas. Mortuus est, inquit, Sed præcessit ad Deum: pars ipsius debetur pauperibus: illi debetur ad quem perrexit: Christus debetur, ad ipsum enim perrexit: & ille dixit: Qui uni ex minimis illis non fecit, mihi non fecit. Sed quid dicitis? Servo fratris ipsius. Si viveret ille, non erat cum suis fratribus civitatis? O fides mortua! Mortuus est enim filius tuus. Quidquid dicas, mortuo debes quod*

virum servabas. Mortuus est filius meus: sed tamen partem filii mei servo fratribus ipsis. Si crederis quia mortuus est: si pro illo Christus mortuus non est, mortuus ipse est. Si autem in te fides est, vocis filius tuus. Quis fronte venturus es ad filium tuum qui praecessit, cui praecedenti non mittis partem suam in celum? An non potest mitti in celum? Potest profusus. Audi ipsum Dominum dicentem: Thelaurizate vobis thesauros in celo. Si ergo ille thesaurus melius est custoditus in celo, numquid tunc mittendus non est filiotus, quando si missus fuerit, non peribit? Tenebitur hic, ubi potest perire: non mittitur illuc, ubi Christus est custos? ... Videtis, fratres, quia mendacium est: fratres mei, mendacium est: avari sunt homines... Quanta denatis venatoribus, quanta turpibus personis, quanta donatis eis qui vos occidunt?

IX. Hunc eundem patrem convellit D. Bassilius hom. vii. in decedentes. Die mihi, quae, cum Deum orasti pro fecunditate, cum precatus es ut fieres liberorum pater, ad id idem illud: Da liberus, ut causa sint ne praecipit tuis obediunt: da mihi liberos, ne ventum in regnum celorum? Praeter quis tibi spondendi de ipsorum voluntate, ac ingenio, quod datus, relictusque recte sint usuri? Nonne multos oper sunt causa luxuria? An non audisti Ecclesiastem dicentem: Vidi sollicitam multam, & gravem, divitias in malum confodientibus ipsis converti? & nullus: Relinquo ego heredem post me, quem ignoro, utrum sapiens, an insulsus futurus sit? Considera igitur ne opes multis cum arumnis amittas relinquendo, peccandi materiam alii suppedites, duplice parva postmodum placentibus, & tuorum solliciti vriminum causa, & aliorum, quibus delinquendi materiam praebueris.

X. Quinta divitum deceptio est nimia cogitatio de crastino; quam deceptionem expendit, & refutat Augustinus ser. xliiii. de divitiis. Avaritia dicitur: Consule in posterum, homini fortassis victuro nec in crastinum. Sed ecce vocat quantum putas avaritia; non quantum ostendit, non quantum docet, non quantum sciat, sed quantum putat, vixerit, servaverit, fraterit: adhuc senex, incurvus, baculo innixus, lucrum quaerit, & audit avaritiam dicentem. Consule in posterum. Tu quod postest? Iam exspirans loquitur: Propter filios tuos, inquit. Utinam vel illos senes habeamus non avariam, qui non habent filios: etiam ipsi, etiam talibus, etiam iniquitatem suam nulla pietatis imagine excusantibus, non cessant avari-

ta dicere: Consule in posterum. Divus Hieronymus epil. cxxxix. Nihil ita desipit inomanum genus, quam quod, dam ignorantia vita longa, largiore sibi sancti huius possessionem reponant. Unde & illud egregie dicitum est, nullum tam senem esse, & sic decrepita etatis, ut non se adhuc ano plus anno vivere suspiciatur.

XI. Ultimo loco divites opponere conlosent. pauperum virtutem, figmenta, dolos, artes, quibus vulnera, & infirmitates immulant. Quam exculpationem percutit in dicitum crudelitatem retorquet D. Ioannes Chrysostomus hom. xxi. in Epil. ad Rom. vel hom. xxxvii. ad popul. Etenim si simulatas inopia, & necessitate, simulat propter crudelitatem tuam, & inhumanitatem, huiusmodi personarum simulationibus egentem, quae nulla commovetur misericordia. Inaque simulatio illius tua est inhumanitatis praeco. Dum enim rogans, & supplex, & miserabilibus verbis, & anxius, & lacrymans toto die circumquirit mendicant, ne necessarium quidem victum comparat, fortasse hanc artem inveniunt, quae non tantum illi, quantum tibi afferri ignominiam, & culpam. Nam si facile moveremur, numquam sane ille eiusmodi sustinere eligere. Et quid nuditatem, & venerationem memoro? Dicam, quod longe horribilius est, quod nonnulli suos carere filios etatis avaros agentes, coacti sunt... Siquidem tunc sensu visus fuerit, & nulli circummendicantes, neque etate, neque caliditate, inhumanos, atque in misericordes moverent, tantis nulli aliam addiderunt calamitatem, & quidem matorem: & ut famem linirent, levius suam arbitrat sunt hoc continui lumine, & solaribus radiis, omni humano generi concessis, parati, quam perpetuo cum fame pugnare, & miseriam morte perire... Alii quidem sine calcis necedant, alii capiti acuto clavos insistant, alii per ipsam gelu nudo corpus mendicantes possunt, alii etiam his graviores ferentes, miserabile de se praebet spectaculum... Quomodo autem dicit: Miserere mei Deus! Incedunt magnam misericordiam tuam: cum tu non secundum magnam misericordiam miseraris, fertasse neque secundum parvam?

CAPUT IX.

De tempore quo eleemosyna praecipitur uter. Difficultates quae extremam necessitatem spectant, resolvuntur.

I. Praecepta omnia quae adfirmantia nuncupantur, semper, sed non pro semper;

per, ut aiunt, astringunt. Tempora definita habent, quibus onus solvendum imponunt. Egeltaris tempore largiende eleemosyna praecipitur urget. Triplicem necessitatis gradum Theologi distinguunt, extrema, gravis, communis. Extrema est, cum pauper in proximo, seu in probabili vite periculo versatur. Animadvertit D. Thomas in IV. dist. xv. quesi. 2. art. 1. quesiunt. 4. ad 4. non esse expectandam extremam penuriam, sed subveniendum esse, cum apparent signa probabilia extrema necessitatis futura... Non enim expectanda est ultima necessitas: quia tunc forte non posses iocari, natura iam fame, vel siti consumpta. Ad hanc necessitatem attinet periculum perpetui carceris, multum in honore, vite, statu, aut re domestica. Communis est, qua prementur pauperes ostiantem spem emendicantes. Huic triplici necessitati tria opponuntur bonorum genera. Alia sunt necessaria alende vite nostrae, & illorum quorum cura nobis incumbit. Alia statum, conditionemque spectant, quatenus sine eiusmodi bonis non potest homo proprie conditionis gradum sustinere. Quae quidem bona duplicis sunt generis. Quaedam illa necessaria sunt, ut sine eisdem a tuo statu quisque excideret; quaedam vero ad statum decorem, & decentiam pertinent. Postrima tandem non necessaria; sed superflua vel vitae, vel statui, aut utrique reputantur. His praenotatis, sequentibus quatuordecim rem totam discipiemus.

II. Quasi. I. Praeceptum largiende eleemosyna obligat ne extreme, vel quasi extreme necessitatis tempore? Resp. Communis sententia est, tunc divites teneri opem pauperibus ferre. Quoniam datur praecipitur eleemosyna: ergo interdum astringit; alioquin supervacuum mandatum foret. At nullo tempore urgentibus obligare potest quam necessitate extrema occurrente, vitaque proximi periclitante.

III. Quasi. II. Tenetur ne tunc divites extreme indigenti succurrere, nedum ex superfluo, verum etiam ex necessariis statui? Resp. Convenit inter omnes, succurrendum esse pauperi extrema laboranti penuria ex superfluo statui. Dissident vero Theologi, cum ex necessarii proprio statui servando levanda foret ultima indigentis miseria. Nam alii affirmantem, alii negantem partem defendunt: & plures satis implicate hanc questionem versant. Facile tamen utriusque par-

tis documenta conciliantur, si vera a falsis discernamus. Itaque ut paucis tamen totam expediatur, dico, neminem teneri ex nobili plebetum, ex divite mendicium fieri absolute loquendo, ut succuratur extreme indigentis. Nec officit quod vita corporata quod prestantius sit ipso divitum statu, & honore, atque adeo preferenda, si tamen vita privati pauperis, & divitis status cum publico Republicae bono comparantur, oppositum apparet. In maius namque Republicae bonum cedit divitum status, quam pauperis vita. Accedit quod nemo tenetur tolerare brachii, aut alterius membri abscissionem, ut vitam servet, quamvis haec maius bonum sit quacumque corporis parte. Nec quis astringitur ut famam, honoremque proliciat pro vita tuenda. Quid quod neque ad curandam propriam infirmitatem divites astringuntur omnes esse impendere, atque in mendicantem se se conicere? Cum igitur amissio minoris boni levis quae nequit ab ingenti, & extraordinaria difficultate; nemo ad eiusmodi iacturam obtrahitur, ut maius bonum servet; potissimum si omnia sint eisdem ordinis. Divites aequae, ac pauperes in illius mundi theatro Deus sua providentia constituit. Inverteretur providentiae ordo, si divites, nobilesque deserere proprium deberent gradum, quo pressis egeltate pauperibus opem ferrent. Sed quid operam luculentam in hac confirmanda sententia, quae metaphysica est, quaeque in praxi vix occurrit? Quaedam tanta divitiarum copia opus est ad tollendam pauperis extremam penuriam, ut necesse sit nobilitem evadere plebeium, divitemque mendicium? Rarissima haec sunt, & fere commentitia. Ea ergo dicimus quae obvia occurrunt, & quae divites lapsus salant.

IV. Cum aliquo proprio statui detrimento astringuntur divites ad opem ferendam pauperibus extreme indigentibus. Haec communis Theologorum sententia est. Quoad quidem eisdemmodi status diminutio non affert extraordinarium difficultatem, neque Republicae bono officit. Alias vero vita pauperis, in extremo, aut quasi extremo periculo constituta, cum sit maius bonum, preferenda est huic statui decremento. Tenetur ergo divites, & nobiles famulorum, & eorum numerum minuere, vestium valorem, conviviurum lautitias, alioque plures sumptus restringere, quos ad proprie conditionis ornatum, decorem impendere solent, ut pauperibus extreme indigentibus succurrant.

V. Quasi. III. Numquid cum gravissimo statui

status detrimentum subvertendum est extreme indigentibus? Resp. Prudentia christiana, & evangelica opus est. Vix, ac ne vix quidem, carta precepti regula potest. Communitur divites erigere ab extrema inopia pauperes valent; peccant ipsi avaritiam, superbiam, ambitionem, & continuo abique ullo proprio conditionis detrimentum pauperibus succurrunt. Sed premissis questionibus respondendum est. Gravissimum status detrimentum fere æquiparatur eiusdem iactura. Dictum autem est, præceptum elemosynæ cum proprio status amissionem haudquaquam obligare. Igitur neque cum gravissimo detrimento. Ceterum communitur abique tali detrimento gravissimo sublevarit pauperum egestas.

IV. Quæst. IV. *Impendenda ne est summa gravis, puta octo, aut decem mille aureorum, si dicitur longæ hanc pecunie quantitatem suscipere, ad liberandum innocentem a latronibus interceptendum?* Resp. P. Thomas Tamburinus Lib. V. in Decal. cap. 3. num. 12. docet, pauperem in extrema constitutum necessitate posse similem pecunie summam a divite surripere, eo quod in eventu extreme egestatis omnia sint communia. Qua ratione probabili illi est etiam divitem tunc teneri ad eandem summam erogandam. Sed quia opposita sententia probabilis est, ideo eam sequi divite potest, si tamen pecuniam retinere. Probabilissimum itaque tum pauperis, tum divitis conscientiam implicat, si tunc omnia misceat. Probabilitas hæc respectu tum pauperis, tum divitis committitur est. In extrema necessitate omnia sunt communia quantum ad usum, secus quantum ad proprietatem. Porro usus iste prudenti distributioni subiacet. Licetum esse pauperibus, extrema fame, siti, frigore, ceterisque id genus incommodis obvis, & ordinariis languentibus, ea divitibus surripere quæ servanda vite sufficiunt, nemo dubitat. Hoc quippe pactum tum in prima divisione rerum, tum postea, tacto gentium consensu adiectum est. Ceterum privilegium istud extendendum minime videtur ad eventus extraordinarios, & ex mera hominum malitia proficiscentes, quibus reparandis maxima pecunie quantitate opus est. Si licitum esset pauperibus octo, aut decem mille aureos divitibus rapere, vel furari, ut propriam vitam et Turcarum servitutem, latronumque laqueis eriperent, omnia fideique perverterentur, plurimaque gravissima incommoda in publicum permanerent. Quare hæc divites similem pecunie summam erogare

tenetur, nec pauperi licet eandem surripere. Hæc nemine præeunte dixi. Libenter meliora audirem. Quæ nihil verosimilium videntur, serbo; sapientium tamen iudicio eadem submitto. Omnia in extrema necessitate esse communia, planum est: sed de extrema necessitate quæ ex naturalibus causis confluit, intelligendum existimarem; secus de extrema necessitate quam hominum pravitas inducit, & quæ insolita, & extraordinaria remedia deopescit. Quapropter communitur Theologi docent, divitem non alitrigi ad emendas medicinas maximi valoris, medicos diuites advocare, opulentiaque divitias infumare, quibus extremo morbo laborantibus succurrat; quæ extraordinaria remedia si pro vita propria laudanda dives non tenetur adhibere, multo minus certe pro aliena.

VII. Quæst. V. *Tenentur ne divites captivos apud Turcos, aliosque infideles redimere?* Resp. Negat Hurtadus de Mendoza 2. 2. d. clxx. quia captivitas sæpè natura non affert extremam necessitatem; cum quilibet sine libertate vitam desere valeat. Adfirmat plures alii, quos laudat Leander tract. v. d. l. 111. quæst. xx. Veram distinctionem opus est. Et primo captivitas ex se grave malum est, ad quod tollendum plus minusve divites alitriantur pro maiori aut minori divitiarum abundantia. Si captivitas iunctum sit aliquod grave periculum amittende fidei, aut vite, si captivus utilis sit Republicæ; tum gravior est divitum obligatio, quando hæc omnia illis perispecta sunt. Si captivorum redemptionem maximam divitiarum summam exigeret, non auderem cuique divitiis onus imponere similem captivum in libertatem redigendi. Hoc quippe onere divitibus infecto, possent infideles extremis malis captivos torquere, Christianorumque opes brevi explere. Spectandæ ergo sunt circumstantiæ omnes; & iuxta istarum diversitatem divites plus minusque obligantur.

VIII. Quæst. VI. *Astringuntur ne divites ex necessitate propria vita bonis opitulati pauperibus?* Resp. Negant communitur Theologi. Quoniam vita propria aliene præferri debet, & in pari necessitate ordo caritatis postulat ut quilibet semetipsum diligit magis quam proximum. Ex superfluo ergo natura tantum liberandi sunt pauperes ab extrema miseria. Quid, si extreme indigens sit maxime Republicæ utilis? Teneri tunc divitem privatim, publico bono servando inutilem, ad elemosynam elargiendam, docet communis sententia; eo quod bonum publicum privato ante-

anteponendum sit. Verum rarissime hæc contingunt. Nec facile liquido constare solet, hominem extreme indigentem adeo utilem esse Republicæ, ut pro illius conservatione innocens vita immolari debeat. Missis itaque quæ aut nunquam, aut rarissime accidunt, ad ea quæ passim occurrunt, discutenda accedamus.

IX. Quæst. VII. *Satisfaciunt ne divites elemosinæ præcepto, si extreme indigentem rem mutuo tribuat?* Resp. Adfirmant quidam Neoterici, quos refert, & sequitur P. Diana Tom. II. tract. vii. resolut. 4. Ratio eorum est, quod impletur elemosinæ præceptum cum extreme necessitati pauperes subducuntur, quocumque id præstetur modo. Sententia negans communis est, atque vera. Quoniam elemosinæ præceptum per se urget, etque a præcepto mutuandi distinctum. Si extrema necessitate premente mutuo quis præceptum adimpleret, evanesceret illius obligatio. Prætere in extrema necessitate iure nature omnia sunt communia, suntque pauperibus debita bona quibus ab ea penuria liberentur. Hinc peccaret divites, si onus pauperi imponeret restitutionis, cum meliorem is nactus foret fuerit: nec pauper restitutioni esset obnoxius, etiam postea dives evaderet. Quæ enim extreme indigens accipit, sua erant, non divitis.

X. Quæst. VIII. *Quid si pauper in extrema constitutus necessitate alibi bona habet, impletur ne præceptum illi mutuando?* Resp. Adfirmat communis & vera sententia. Quippe eiusmodi pauper absolute extrema non laborat necessitate; quin nec pauper absolute est, sed tantum in hac circumstantia. Quapropter satisfiit præcepto, si ab hac liberetur miseria, & ad illum revocetur statum in quo valet ut bonis suis. Similiter solvitur elemosinæ pensum, si usus rei, non res ipsa concedatur; quando pauper uti tantum, non res ipsa indiget. Necessarius illi æquus est ad mortem declinandam; sublato periculo, non teneris illi equum relinquere, cum eodem amplius opus non habeat.

XI. Quæst. IX. *Licet pauperi extremam necessitatem patienti aliena surripere?* Aiunt sibi consilire nequeat. Tum quia quilibet iure summo potestur propriam vitam defendendi, atque adeo ea accipiendi quæ huic sunt necessaria defensionis; tum quia dives alitrius est iure naturalis, divinoque necessaria bona conferre; tum denique quod in extrema necessitate omnia sunt communia. Quod

tamen verum habet dormitat, cum pauper nulla alia via se a miseria ultima liberare valet. Nam si rogatione, si precibus divitis animam flectere possit, ut sibi succurrat, neque clam bona auferat. Hoc nihilominus intelligendum est, si commode pauper porrigere preces valet, prudenter confidat opem necessariam hæc via se a divite impetraturum. Quin, ut mea præfert opinio, omisso graviter noxia, & pestifera non videtur necessitate omnia sint communia, non est gravis culpa demandus ille qui nolit preari ut sua sibi dentur, sed eadem accipiat. Servandus tamen ordo iste est, dum commode potest, ut plura vitentur pericula, & postimum iniuria divitis, qui, dum clam ipsi a paupere bona surripuntur, in suspicionem venit inhumanitatis, quali nolit ipse pauperi infensus fere.

XII. Quæst. X. *Tenentur ne divites ad restitutionem, si omittat elemosinam pauperi impetere in extrema necessitate?* Resp. Quæstio isthæc non leve mihi fecisset negotium. Dux occurrit Theologorum sententia, & inquam concedere debeam, non satis patet. Ut mihi que partis argumenta proponam, adfirmatis primum, deinde negatis. Adfirmantem sententiam defendunt Caietanus, Aragonius, Turcremata, Sarmiento, Petrus Hurtado d. clxx. §. 23. perdoctus Cardenas tract. 11. disp. xx. art. 2. Quibus expresse valet videntur Patres, qui iures, raptoreque vocant divites illos qui succurrere pauperibus negligunt. Et primum iure nature in extrema necessitate omnia sunt communia, quemadmodum erant ante divisionem iure gentium inveciam. Porro partitio honorum facta minime fuit cum vita pauperum iactura. Sunt ergo propria pauperum bona nunc, sicut erant ante divisionem. Accedit quod pauperes extrema laborantes necessitate licite, valideque surripere valent quæ sibi sunt necessaria; nec dives impedire illos iure potest. Sunt igitur pauperes domini bonorum eiusmodi. Tandem iudex compellere divites divitiis superfluis affluentem potest ut pauperibus subveniant; ergo etiam ante coactionem debitorum erogandi pauperibus tenentur divites. Quæ omnia confirmare videtur D. Th. 2. 2. quæst. cxviii. art. 4. ad 2. ubi explicans verba D. Basilii afferentis iures esse divites qui onerant bona pauperibus impartiri, necessitate extrema urgente, hoc habet. *Ad secundum dicendum, quod Basilii loquitur in illo casu in quo aliquis tenetur ex debito legali bona sua*

sua pauperibus erogare, vel propter periculum necessitatis, vel etiam propter superfluitatem habitiorum. Porro iustitia spectat debitum istud legale, ut explicat 2. 2. quæst. lxxx. in corp. *Debitum quidem legale est ad tale reddendum alicuius lege astringitur: & tale debitum proprie attendit iustitiam, que est principalis virtus.* Idem repetit q. cvi. art. 1. ad 2. *Retributio proportionalis pertinet ad iustitiam commutativam, quando attenditur secundum debitum legale.* Similia habet quæst. cix. art. 3. in corp. cxi. art. 2. q. cxvii. art. 5. ad 1.

XIII. Contraria sententia communior est. Fam. propugnant Navarrus in *Man. cap. xxiv. num. 7.* & 8. Torres 2. 2. disp. lxxxii. dub. 3. Valquez *opusc. de elem. cap. 1. dub. 5.* Suarez disp. vii. sec. ult. de carit. Bonacina *disp. 111. quæst. vi. de carit. præf. 6. num. 20.* Leander disp. 2. quæst. xxvi. *Castropalms tract. vi. disp. 2. par. 3.* Franciscus Sylvius in 2. 2. quæst. xxxii. art. 5. & plures alii. Distingunt isti duo bonorum genera, alia personalia, realia alia. Quædam actiones personales vi iustitiae debita pauperibus non sunt, res videtur perspicua, minimeque dubia. Quisque enim iure actionum dominus est, neque ob aliorum miseriam eorumdem dominum amittit. Quod pertinet ad bona realia, licet iure nature ante divisionem essent communia, facta tamen partitione, tua sunt, nec desunt esse tua, propterea quod alii egent. Quid quod plures divites nihil de bonis communibus acceperunt; sed eorum divitiarum pecuniis constant, vestibus, ædificiis, ceterisque id genus, quæ sibi propria industria compararunt? Sola igitur caritate, & misericordia elemosynæ pauperibus debentur. Porro harum virtutum violatio nequaquam onus inducit retributionis.

XIV. Ad Patrum effata respondent, ipsos per quamdam exaggerationem locutos fuisse. Quæ interpretatio temper mihi displicet, displiciteque. Si quis dumtaxat Patrum furti, rapinaeque damnaret divites qui operam pauperum sine reculant; toleranda utcumque esset interpretatio, quoties aliunde evidenti nitere ratione. Verum arbitraria exaggerationis pollutare Patres, dum unanimum consensione divine legis præcepta explicant, & cum evidenti in oppositum ratio non occurrit; res est, ut modeste loquar, plena periculi. Porro quod Patres hoc veritates argumentum, una voce furti reos declarent divites qui nolunt suffragari pauperibus, exploratum est atque compertum. Quod vero evidens ratio que oppositum evincat, præsto non sit, etiam pa-

ter ex iis que breviter in favorem prioris sententiae indicavimus. Potissima quæque istius secundæ sententiae ratio est, quod elemosyna actus sit misericordiae, & caritatis. At hoc est quod in qualivis veritatis, dum de extrema necessitate fermo est. Convenit inter omnes, tunc omnia esse communia, & pauperem, invito etiam divite, furtive bona sibi necessaria posse, neque ad retributionem teneri; etiam si ad meliorem sortem, necessitate sublata, ascenderit. Sua igitur tunc accipit pauper, si pauperis sunt, ergo inesse illa detinet dives. Si iniustus detinet, ergo ad retributionem tenetur. Dives divitiis affluens videt pauperem extrema fame interire; re ipsa pauper occumbit; remanet illius pauperum familia, quæ illius hominis industria sustentabatur, & queque gravissimum damnum patitur ex tali morte. Ego sine non auderem ab omni debito eiusmodi damnæ faciendi divitem solvere: quandoquidem dives, revera retinet bona quæ, nemine dissentiente, erant pauperis in extrema constituti necessitate. Si aliena retinet, damna que inde profecta sunt, reparare astringitur. Id tamen intellige, cum dives hæc damna prævidet. Nec valde refert quod tunc bona sint pauperum quantum ad usum, non quantum ad proprietatem: nam pauperes re ipsa iure potius illa accipiendi bona. Ergo istius iuris destrandio iustitiam lædit. Neque officit quod elemosyna sit actus misericordiae, quin, ordine servato caritatis, etiam esse iustitia debeat: non enim isti duo tituli misericordiae, & iustitiæ invicem pugnant; sed eadem res duplici titulo gravari potest, ut optime advertit Cardenas *loc. cit. n. 97.*

XV. Neque interpretatio qua explicat D. Thomæ auctoritatem, genuina videtur. Debitum legale usurpatum ab Angelico Doctore contendunt, quatenus ex aliqua lege five caritatis, five misericordiae, five alterius virtutis debeat: minime vero quod iustitia vi debeat. Verum id quod ceterarum virtutum lege debeat, debitum *moralis* ab Angelico vocatur: *legale* vero quod iustitia præcipit, ut ex pluribus laudatis locis palam est. Reponunt, iustitia legalis violationem handquaquam inferre retributionis onus, nisi simul iustitia commutatrix, seu particularis lædatur. Et hoc verum habet, idque ipsum est quod Angelicus docere videtur: neque enim afferit vi iustitiæ legalis reddendum esse debitum; sed ait, debitum legale reddendum esse ex iustitia quæ commutatrix inter divitem & pauperem iure nature nixa nuncu-

pari

pari potest. Nec est quod opponas, nullum ius inesse pauperibus adversus divites, quo compellere illos valeant ad impertienda bona. Quoniam licet hoc ius nulli determinato pauperi insit, insidet tamen in Principe, qui cogere divites potest ad eroganda superflua, necessitate urgente. Vide que scribit Caietanus 2. 2. quæst. cxviii. art. 8. ad 2.

XVI. Utriusque sententiæ argumenta recensui, sapientique iudicio subicio. Elemosynam in gravi, communique necessitate actum esse, non iustitiam, sed caritatis, certa mihi sententia est. At cum de extrema necessitate quaestio vertitur, iudicium ferre non audeo. Priori opinioni mihi apparent, pugnant, rationes validiores mihi est argumentum. Posterior opinio communior cum sit penes graves Theologos, rationibusque haudquaquam spernendis munita, id in causa est cur me a ferenda absoluta sententia abstinere; tametsi dissimulare nequam probabiliorum mihi primam appareat. Res est momenti summi, Cavendum ne divitum conscientie plus iusto graventur, sed non minus verendum ne nimium laxentur. Scripturæ, Evangeliorum oracula, Patrum documenta adversus divites sibi thesaurizantes severissima sunt, atque gravissima, eorumdem pericula pandunt, inculcant, exaggerant. Recentiorum placita et contrario divitum aures demulcent, illorumque divitiis securitatem spondunt. Quibusnam standum? Verum de hoc plura infra.

CAPUT X.

Licitum ne divitibus est retinere superflua statui presentis, ut ad alium statum ascendant? Quam falsa sit hæc recentiorum doctrina: Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Superfluum non est quod servatur ad augendum statum suum, vel suorum, sive ad comparandum sibi, vel suis altiore statum.

I. Difficillimam questionem versandam aggredior. Vix Theologorum aliquis illam data opera enucleat; sed communiter omnes per transiendum de ea verba faciunt, & valde implexè loquuntur. Quapropter perspicue, & distinctè tractanda, quoad fieri potest, nobis est. Quod ut præstem, primum omnium que penes omnes certa esse debent, explicabo; deinde que dubia sunt, & incerta.

II. Quæst. I. *Reperiturus ne divites habent Conc. Theol. Tom. II.*

tes superflua? Resp. Sententia adfirmans certa est, & a nemine in dubium vocari potest, salva fide. Siquidem materia præcepti elemosynæ est superfluum divitis, ut Christus ipse testatur. *Verumtamen quod superfluum, date elemosynam: & ecce omnia mundata sunt vobis:* Luc. xi. vers. 41. Si divites superfluis bonis caretent, sublata esset præcepti divini materia. Porro materia deficient, cessat ipsum præceptum necesse est. Igitur qui negant divitum superflua, ipsum divinum præceptum de medio tollunt, & iurque in ipsum Deum blasphemii, quoniam commentitii mandati auctorem illum constituent. Si enim desunt superflua, que distribenda præcipi essentibus; ad id quod impossibile est, astringit. Numquid quod non est, distribui in pauperes potest? Improvidus ergo, unaque iniustus esset Deus, si onere erogandi superflua divitibus adiecto, hæc superflua illis non contulisset. Fateatur ergo divites oportet se habere superflua, neque gravissimo mandato illa elargiendi in pauperes obstrictos esse.

III. Quæst. II. *Licitum ne est statum permittat?* Resp. Statum, ordinumque distinctionem Deus ipse constituit. Pauper, & dives obviaverant sibi. Duo contraria, sed duo sibi sunt necessaria, inquit S. Augustinus. Quemadmodum hierarchias, ordinesque varios, distinxit Deus in empyreo; sic variis ordinibus mundum hunc ornat voluit, tum ad pulchritudinem universi, que rerum varietate mirabiliter splendet; tum ut pluribus visis possent homines æternam vitam comparare mercedem. Divites bona sua impertiendo pauperibus, caritatis, & misericordiae officia peragunt: dilectionem, quæ christianæ professionis character est insignis, operibus ostendunt, & comprobant. Pauperes alimenta, & vestes a divite petendo, in humilitatis, & patientiæ evangelicæ virtutibus se læ exercant. Verum, ne divites multum sidenter thesauris suis, neque eorumdem illecebri deciperentur, simulque ne pauperes perpetua penuria obruti animos deponderent: tali providentia præpositus orbis rector Deus hos status disposuit, ut nec idem homines semper essent divites, nec iidem semper essent pauperes. Sed qui modo sunt pauperes, divites impotenter fient & quicquid divites assunt, pauperes evadent. Semper divites erunt, semperque pauperes, sed hoc ordine, & vicissitudine, ut nunc isti, nunc illi, prout supremo Providori expediens visum fuerit, pauperum, vel divitum in hoc theatro personam gerant. Quibus constitutis tamquam certissimis, sponte fuit responso ad-

B

pro-

propositam quaerentem, licitam videlicet esse, divitiarumque providentiarum consentaneam statum permutationem. Licetum quippe est, atque honestum illud appetere quod divina nobis providentia propositum est. Non ergo rusticus semper rusticus, nec artifex semper artifex, nec mercator semper mercator, nec civis semper civis; sed perenni ascensu, & descensu ab omnibus indiscriminatum sedes ista occupanda sunt, prout supremus Provisor disposuerit. Modus tamen servandus, & ratio in istorum graduum ascensione, sicuti iam iam explicaturi sumus.

IV. Quæst. III. *Peccant ne divites, si omnia præsentis status superflua retineant, ut aliorum sibi comparent gradum?* Hic est nodus dissolvendus, hic cardo vertitur difficultatis. Ascensum ad altiorum statum licitum propinquavimus. Ut superflua distribuantur pauperibus, Christus iubet. Qua ergo ratione hæc simul conciliari valent? Neque enim altior gradus acquiritur, nisi bonis quæ superiorum graduum inferiori. Si hæc expendatur in acquisitione maioris dignitatis, pauperibus non erogantur iuxta divinum mandatum.

V. Ut hæc omnia clario in lumine constituantur, duo animadvertenda veniunt. Alterum, quod altior status duplicem habere possit sensum. Primo intelligi valet, cum homo sit ditior plures congregando divitias, fundos, census, bona tum mobilia, tum immobilia multiplicando. Secundo per transitum ad altiorum ordinem civis, nobilis, comitis, marchionis &c. Alterum, quod appetitus divitiarum, dignitatum, graduum suapte natura infinitus sit, nulloque limite definitur, sed pecunias pecunias accumulare gessit, & gradibus gradus adicere. Hanc porro appetitionem malam esse, utpote nullo coercitum sine, nemo est qui neget. Ut igitur appetitio isthæc licita efficiatur, recto, honestoque sine circumscripta, & moderari debet. Quisnam porro sit hic finis, quinam termini, infra quos coercere divites debeant appetitiones suas, explicata difficillimum est. Divitiarum instrumenta reputantur quibus vita istius naturalis felicitas, si qua tamen est, comparatur. Prosperitas vero huius vite maior, aut minor in moderata bonorum affluentia elucet. Quapropter ille felix vulgo dici solet qui, sua spectata conditione, congruas possidet divitias, altioreque sedem tenet. Quemadmodum autem graduum, ac statuum diversitatem Deus constituit; sic diversam indidit hominibus habitudinem, talenta, intelligentiam, industriam, capacitatem, ceteraque do-

na, quibus altiorum, inferiorumque sedem occuparent. Simplicem militem instruxit fortitudine, qua in bello præclara facinora aggrediendo valeat ad superiores ascendere gradus. Sapientiam, penetrationemque alteri donavit, qua populorum regimini præficeretur. Artifices, mercatores, alique similes industria, solertia, prudentiaque pollent. Hi omnes non possunt modo, verum etiam debent eiusmodi facultates, ac virtutes exercere, negotiari, quibus le dignos reddant ad adipiscendos gradus, dignitatesque sibi, siveque habitudini consentaneas. Hæc omnia licita sunt, & honesta; cum istius ordinis varietas a Deo sit constituta, ut dictum est supra, sitque humane Reipublice necessaria. Sicuti enim partes, & membra quæ corpora componunt, alia validiora, alia imbecilliora, alia media sunt; ita civile Reipublice corpus necessario indiget civibus, aliis opulentis, qui illius onera, & dispendia sustinere; aliis qui interservire, & infima officia peragere valeant. In his tamen ascensibus gradibus moderatione opus est, & freno valido cohibenda sunt desideria, & appetitus, ne in infinitum æluent, omnesque limites transilire contendant. Libet isthuc transcribere egregiam Cardinalis Caietani doctrinam ex 2. 2. quæst. cxviii. art. 1. *Oportet ergo pecuniam & appeti, & amari, & haberi mensuratur, quantum scilicet opus est ad finem. Finis autem proprius in unoquoque, propter quem divitiarum sunt secundum rationem rectam, est propria uniuscuiusque vita secundum suam conditionem; ita quod in vita propria intelligatur etiam eorum vita quorum sibi cura incumbit. Et appellatio ne vite intellige non solum cibum, & potum, sed quacunque opportuna, commoda, & delectabilia, salva honestate. Ultra hunc autem finem non sinit recta ratio appeti, aut haberi divitias, nisi propter alios, puta propter liberalitatis, misericordiarum, aut magnificentiarum opera, & si quid est huiusmodi, ubi etiam apparet mensura appetitus ex fine. Unde appetere divitias in infinitum, & sic amare, aut velle habere, a recta ratione deviat. Et propterea negotiatio propter solum lucrum, utpote infinita, vituperatur a Philosopho in 1. Polit. Sunt igitur hic duo indubie vera. Primum est quod amor pecuniarum debet esse mensuratus homini, quoad se quidem secundum conditionem suam, quoad alios vero iuxta opera virtutum. Secundum est quod appetitus in infinitum pecuniarum est illicitus, ut-*

pote

pote a recta ratione discordans. *Dubium autem restat, quid dicendum de appetitu voluntatis statum ex cumulatione pecuniarum superfluum præsentis eius conditionis. Et dicendum videtur, quod conditio hominis est duplex: una consequens speciem humanam, & altera consequens individua. Species liquidum humana ex eo quod præsentis felicitatis capax est, rationi consentaneum esse constituit ut quilibet eo iure seipsum, suoque ducere conetur, ut felicitatis vite præsentis participem esse possit. Et quia ad felicitatem præsentem divitiarum licet non magna, requiruntur organice, ut dicitur in X. Ethic. idcirco absque immoderato nutu pecuniarum amore potest seipsum & suos reducere de operum servitium, mechanicorumque, nec non negotiationum necessitate, & moderatis divitiis acquirere, quantum felicitatis præsentis, quæ secundum virtutis supremæ exercitationem est, participes esse possit secundum suum modum. Singulares autem personas multas ab intrinseco donatas conspicimus quadam sapientia aut a natura indita, aut exercitatione comparata, seu aucta, ita quod inter homines velut aliorum domini nati, vel facti sunt, quamvis domini non sint. Et quia his naturali æquitate debetur regimen aliorum; idcirco si isti appetunt dominium, si ad hoc cumulant pecunias, ut dominium temporale emanet, ut cuiusque decet sapientiam, a rationis rectæ tramite non recedunt. Et simile est iudicium de aliis virtutibus quibus homo idoneus redditur ad materiam suam; puta cum quis ad fortitudinis actus præclaros, experientia teste, in bello conspicitur preparatus, propterea dignus sit præesse aliis. In omnibus enim huiusmodi mensuratur appetitus pecuniarum ex vita hominis secundum suam conditionem, ut patet. At si quis iustitiam dives pro naturali felicitate consequenda ex solo appetitu ascendendi, & gloria, cumulat pecunias præsentis suæ conditioni superfluas, proculdubio immoderato fertur amore; sicut illi qui solo amore lucri negotiantur. Utriusque tamen appetitus sine fine est, quoniam tam ascendere, quam lucrari, absolute sumpta, termino carent. Et sicut non sic contingit appetentibus lucrum propter opportunitatem vitam suæ familiaris, aut necessitatem patriæ, quia mensuratur eorum appetitus ex bono economico, aut politico; ita non sic accidit illis de quibus prædictum est, quod cumu-*

lant pecuniam, ut habeant superiorem statum consonum suæ virtuti. Mensuratur quippe horum appetitus ascendendi penes quantitatem suæ virtutis. Et propterea illi postquam ascenderit ad gradum suæ virtutis consummationem, putam comitum, quiescent, & non cumulantur iterum, ut ascendant ad regnum, utpote excedens virtutem suam. Qui vero sola libidine ascendendi, & gloriae cumulant, cum aliquid facti fuerint domini, iterum cumulant, ut ad altiora ascendant, & sic in infinitum. Hæcenus Caietanus.

VI. Ex his omnibus colligas velim tria. Primum, pecuniarum cumulationem esse sola libidine, & ambitione occupandi altiorum gradum, illicitam esse, malitiosaque plenam. Alterum, quod appetitio graduum, & dignitatum, nullo prescripto limite, nullaque propria virtutis, & capacitatis consideratione habita, itidem culpabilis est, scelerumque locustoria. Tertium, ut ascensus præstans honestus sit, finem honestum iam indicatum, termino qui nature donis respondeant, inspecta debet. Et ergo omnes qui superbia, ambitione, avaritiaque æstantes nihil præter lucrum, gradus, dignitates, imperandique potentiam formant; qui spem suam non in præclaris gessis, non in operum honestate, virtutum exercitio collocant, sed solis pecuniarum acquirendis, lucriferae augendis inhiant, dubio procul peccant, atque in æternæ damnationis alæ versantur.

VII. Iustus objectionis explicatio rem totam perspicuum efficiet. Serio tamen animo reputandum est, in morum questionibus resolvendis non semper occurrere definitos limites. Nonnulla adeo sunt implexa, & eam latitudinem excipiunt, ut nequeant certis, & præcisissimis finibus circumscripti, ob circumstantiarum, & eventuum diversitatem. Eiusmodi vero difficultates ad præsentia generalia fixa & certa, ad quædam boni, & æqui leges, & ad prudentiam christianam, caritativeque

B 2

evan-

evangelicæ regulæ exigendæ sunt. Verum ad id quod urget. Communitè homines se se polere dotibus reputant quibus ad altiora contendunt. Verum habet. Sed id orum dicit plerumque ad ambitionem, superbiam, avaritiamque. In primis ergo marum integritas spectanda in eiusmodi divitiibus subinde in proximum amor, in pauperibus iuvandis liberalitas, timor propriæ damnationis, eterne salutis desiderium, ambitionis, superbiam, avaritiarumque scelerum horror, & detestatio. Si istorum criminum caligine nequaquam eorum mentes obducere sint, si recenserunt virtutum lumine illustrentur, perquam facile fœmetipios dignoscant; & que dona possideant, quibusque dotibus careant, præterpropter manibus contrahant. Quibus politis, nullo negotio conciliantur ea que pugnare invicem videntur, scilicet & licitam esse ad altiorum statum ascensionem, & adstrictos divites esse ad superflua pauperibus eroganda, si ea serventur que ante dicta sunt. Et primo primum sunt divites qui, ut Caietanus adnotavit, congruam sedem comitatus, nobilitatis, marchionatus occupant. Ipsi nec oportunitatem habent, neque dotibus præditi sunt pro altiore principatu acquirendo. Hi omnes, qui plurimi sunt, tenentur superflua in pauperes erogare, sicut infra latius explicabitur. Divites vero inferioris conditionis nequeunt omnia sua superflua sibi retinere, ut altius ascendant, dum pauperes extreme, ut aliter egentes obvii sunt. Absit ut in cuiusquam Christiani mentem veniat, licitum esse servare omnia præsentis statusi superflua, pretextu altioris status comparandis, neglecta pauperum extrema, gravique, immo etiam communi indigentia. Clarius rem explico. Artifex aptus est ut, manuum laborum relicto, ad mercaturam ascendat, minime vero ut fiat nobilis. Mercator habitabilitatem habet ad nobilitatem comparandam, focus ad comitatus. Comes, Marchio eis dotibus ornatus est quibus illustriorem reddere iure gradum valeat; minime tamen illas possidet prerogativas quibus principatum, aut regnum occupare possit. Iterum ergo repeto, quemque ad illam honorem, ac gradum sphaeram aspirare iure posse que lux virtuti, merito, donisque naturalibus responderet, suamque qualem qualem naturalis felicitatis sedem tenere. Qui sphaeram hanc transiit, plus minusque peccant, prout maiori, aut minori cupiditate, ambitioneque afficiuntur. Ut omnia in pauca contraham, paucis indicabo quæ licite, quive cri-

minose ad altiorum statum ascendunt. Qui videntes pauperes egere, nihil commoveatur super eorum miseria; qui eorum petitionibus aures occidunt; qui veluti ferae indomite nulla ratione coercere, utique congregate divitiis inhiant, istum industriam, vigiliis, conatuque omnes collineant. Dei cultum negligunt, tempus excolendæ conscientiæ, vitium repellendis debentur in congregate thesauris impendunt, dies noctesque in terrenis negotiis miseriter absumunt; isti omnes peccant in altioris status acquisitione; elemosinæ mandatum transgrediuntur, superflua retinent sine honesto fine nulloque adiectione termino, sed sola libidine, avaritiaque impellente. E contrario divites illi quorum vitæ super pauperum calamitatem vehementer afficiuntur, eisdem suppetas ferunt; qui non modo extremam, & gravem, sed communem etiam eorumdem miseriam auferunt elemosinarum largitione, qui in congregate divitiis modum sibi præstitunt, rationemque servant, & mensuram; qui a divitiis non possidentur, sed possident divitiis; qui ea que Deum, cuiusque sanctissimum legem spectant, præ oculis habent; isti omnes licite ad altiora ascendunt, ut sperare non iuvat. Quoniam istorum divitiæ præmium sunt misericordiæ, & caritatis in pauperes. Hæc sunt argumenta, & signa dignoscendi utriusque generis divites: cum illos qui honesto sine præstito, terminique adiectis, abique culpa meliorem assequuntur sortem; tum alios qui avaritia, ambitione, libidineque pellecti, ac impotenti divitiarum amore ardentes, limites omnes transiunt, altioraque semper anhelant. Nec reponas, nimio nos verborum circuito factæ objectioni obviam ivisse. Quoniam, ut sub initium responsionis dictum est, questio hæc, quemadmodum alie plures, non in puncto individuo, & metaphylico sita est, sed latius manat, & ex pluri circumstantiarum meditatione pendet.

IX. Quest. IV. Quid dicendum de plurimum recentiorum sequenti doctrina? *Vix in secularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Superfluum non est quod servatur ad augendum statum suum, vel suorum; sive ad comparandum sibi, vel suis altiorum statum.* Resp. P. Gabrielis Valquez istius sententiæ Auctorem refert P. Antoninus Diana cum aliis. P. Dominicus Viva de more abiudicat P. Valquez hanc opinionem, ut iacet; contenditque alio sensu Valquez locutum. Tanti mihi non est, ut factum hoc discutendum iudicem. Cuique legenti

Val-

Valquez opus, de elem. cap. 1. dub. 3. num. 27. & cap. iv. num. 14. & cap. i. num. 15. competant erit totidem verbis reperiri propositionem hanc ab Innocentio XI. prescriptam. Neque hoc aliter, ut P. Valquez, Theologo inter recentiores vere doctissimo, Patrumque doctrina satis exulto, notam inquam; sed ut fucos occurrant quem P. Viva lectoribus minus peritis facit. Dum enim damnatam propositionem non doceri a Valquez contendit, lectoribus inuadet doctrinam illius hoc de argumento sanam esse, cum revera falsa sit. Allegat textum Valquez, in quo Cardinalis Caietanus illius damnatæ doctrinæ patronus adducitur. Sed quam alienus ad hoc errore sit Caietanus, infra palam fiet. Nunc demonstrandum tantummodo est præfatam doctrinam antievangelicam esse, iurique omnino adversam. Sublato quippe a divitiibus superfluo, in sumum abit elemosinæ mandatum, pauperes fame, & nuditate conficiuntur, caritative exercitium de medio Christianorum auferunt. Cardenas in sua *Cristi tract.* 11. disp. xx. cap. 11. art. 4. tamquam improbabilem rejicit opinionem illorum recentiorum qui divites eximunt ab obligatione succurrendi pauperibus graviter indigentibus, ut sicut ditiores. Sed quid doceant Scripturæ sanctæ, & Patres omnes, paucis indicandum est.

X. Christus Dominus Luc. xxi. divitis bona sua in futurum servantis sermonem refert, cogitationemque. *Cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregate fructus meos?* & dixit: *Hoc faciam; destruiam horrea mea, & matora faciam; & illuc congregate omnia que nata sunt mihi, & bona mea: & dicam animæ meæ: Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibi, epulare.* Hæc est divitis lermocinatio. Responsum Christi audiamus. *Dixit autem illi Deus: Stulte, hæc nocte animam tuam repetet a te: que autem parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat; & non est in Deum divites.*

XI. Lubet isthuc transcribere D. Basilii Magni argutum, nec minus acrem in hunc, simileque plurimos divites reprehensionem homin. in hunc text. *O verba stultissima! o demerentiam singulararem! Nam si PORCINAM habuisset animam, quid aliud ipsi enumerare potuisset? Ita ne pecunias tu, ita bonorum animæ ignaras, eam ut exceptis carnalibus epulis, & quæcumque alii secessus recipit, animæ desines? ... Audi te dignam appellationem, quam tibi nullus hominum, sed ipse* Conc. Theol. Tom. II.

Dominus invidit. Stulte, hæc nocte animam tuam abs te repetet. *Supra: aeternam penam irrisio stultitiae. Qui namque paulo post abripendus est vita; & ad supplicium adducendus, quale nisi tacitus conspiciunt? Destruam horrea mea, & maiora faciam. Isti ego sane dicent: Bene facis: nam iniquitatis horrea proculdubio digna sunt que destruantur. Evertit miser tuis ipse manibus quod male edificasti. Solve horrea, unde nullus unquam solatium illum consecutus est. A fundamentis excita avaritia custodem, dirue tectum, evertit muros, ostende Soti frumentum, quod cariem, stumque contraxit. Educ ditius illegitatas hæcæ d'obitas: produce in publicum triumplum tenebris obstita domicilia mammonæ. Destruam horrea mea, & maiora faciam. Ubi vero & ista frumento adimpleveris, quid queso, amplius cogitabis? An rursus edificabis, & rursus edificabis? Quid stultius quam laboribus nunquam fructendis se conficere, ac summo cum studio edificare, nec minore cura eadem demoliri? Habe, frons, apothecas, ventres pauperum. Thesauriza tibi thesauris in celo... Longa tibi vitæ tempora proficisci. Vide ne te illud tempus quod certo, ac præstito termino accelerare solet, forte corripiat. Et profecto vitam sibi hoc modo confidentius polliceri, non bonitatis, sed malitiæ est iudicium.*

XII. Plura alia congerit sanctus Pater in similes divites, deinde paulo infra divitis objectionem refert his verbis. *Dixeris: est factio iniuriam, si mea retinere, conservare? Audi responsonem Basilii. Que illa, die mihi, tua? Unde accepta hæc ad tradendum presentem hanc vitam inveniisti? Perinde enim factus ac si quis in theatro locum spectandi motus anteverit alii arripere, ceteros abeat ingressi, suo vitio usque ad iudicium quod ad omnium communem usum proponitur. Tales & divites existunt. Communia namque cum priores obtinuerint, propria faciunt occupanda. Nam si tantum quisque usurparet, quantum ad propria necessarii solatium faceret, superfluumque egenti tribueret; nemo profectio esset dives, nemo item pauper. Nonne vidus est utero matris excidisti, nudusque iterum reverteris ad humum? Hæc tibi bona presentia unde? Si a casu dixeris, impius es; eum non agnosces qui te condidit; neque ei qui reddidit, rependes gratiam. Quod scis Deo te illa habere fateris, dic mihi, quam ob rem hæc sortitus es? Non enim iniustus est Deus, qui ea que sunt ad victum, inegaliter nobis distribuit. Cur tu dives es, ille*

B 3

pau

pauper? Profecto non ob aliam causam, nisi ut tu benignitatis, ac fidei administrationis mercedem accipias; ille vero patientie maxime premium honoretur. Tu vero insatiabilis avaritia lacertis omnia circumplexus, & tot homines illis privans, neminem te ledere potes? Quis, quæso, est avarus? Ille qui eo quod satis esse debet, non est contentus. Quis vero peculator? Ille qui ad se unum transferri que singulorum sunt. Tu ergo non avarus, tu non peculator; cum ea que ad dispensandum, distribuendumque receptoris, tibi propria factis. Num qui vestem diripuerit, spoliator nominabitur; qui autem nudum non tenebit, modo possit, alterius cuiusdam nominis appellatione dignus erit? Pluribus alius missis que hac in homilia habet Basilus, perpendas velim, quantum rationum efficacitate sanctus Pater erit, superflua distribuenda esse pauperibus.

XIII. Verum quia superfluitatis defectus unicum solet esse divitiis, quo se recipient, persequitur; et re nostra esse exilium longiorem eisdem. D. Basilii orationem transcribere. Tanta squidem eloquentia vi hanc bonorum assuetudinem exponit, ut nullum relinquat divitiis preteritum, quo avaritiam suam regere valeant. Recentiorum quoque Casualiarum commenta, & distinctiunculas omnes explodit. Testes superfluatorum quibus abundat divites, advocat domorum marmorum, laquearia deaurata, famulorum numerum, equorum multitudinem, convivia opipara, vestium luxum, uxorum pompas rarissimas, aurum, argentumque, quo equos, veluti sponsores, ornant, ludos exercent, canes, feraleque alunt. Sed eloquentissimum Patrem audiamus, qui homin. in adiventes hac effusio calamus scribit. „ Profecto non vestium, aut ciborum causa multum affeclantur, verum quædam est diaboli methodus ad suggerendas divitiis mille sumptuum inanum occasiones; ut ea que superflua, & ad rem pertinentia non sunt, pronecessariis ducantur. Ex quo ad sumptuum excogitationem nihil satis homines huiusmodi habent. Substantiam namque in presentem, ac futurum usum deducunt, tantum sibi, deinde filiis accumulanti: rursus eandem in sumptus varios pro flatu, & ordini cuiuslibet dividunt. Sic, inquit, res partim in usum, partim condita, sepositaque. Item que in usu est, necessitatis terminos transgreditur: illa feriat sumptibus domesticis, illa præsto sit ad externas phantasia; ut iter facienti ornatus, equitatus, viaticum pro conditione fiant: hæc domi permanen-

ti vitam reddat splendidam, & illustrem; ita ut mihi miraculum sit, quomodo tot inanes sumptus excogitentur. Innumeri inveniuntur currus, quibus vel farinæ, vel ipsi mortales vehantur, illique ere, vel argento oblecti. Equi comparantur permutati, atque illi e maioribus suis generosi, qualiter homines solent, estimati: quorum alii delicatos per urbem ad ostentationem circumvehunt; alii ad venationem, alii ad iter faciendum preparant: frena, zoniæ, frontalia, argentea omnia, aureaque: insuper per tapeta purpurea, ipsos veluti sponsos ornantia equos: mulorum quoque multitudine colore distincta: aurige illorum succedores invicem, qui procedunt, & qui subsequuntur: servorum infinitus numerus, sumptibus eorum cunctis, ac magnificentia suppeditatis: curatores, promi, coloni: mihicuiusvis artis, sive necessariae, sive voluptuariae perit. Præterea coei, piliones, pincernæ, venatores, fectores, pictores, & volupratis omnimodo commentatores. Camelorum greges partim ad onera, partim ad pascua descripti: armenta bouum, porcorum, ovium, horumque palores. Domus omni marmorum genere consutantes, Phrygio, Læconico, Thesalico, et quibus alia hieme calida, alia æstate frigida esse oportet: pavimentum calculus ornatum variis: cameræ, laqueariaque, & quocumque parietibus superest, auro, picturaque floribus decorata. Sic igitur in usus mille sive pervacuos distrahe opes etiam in terra conduntur, & in secretis arcanisque custodiuntur. Invention est, inquis, quid futurum sit. Necessitati que nos quandoque urgere potest, providendum est. At longe incertior desolati thesauri usus: nec tamen poena incerta que turborum morum inhumanitatem manet. . . . Gravis profecto insania. Primum in metallis aurum litatis omni diligentia in lucem profertur, ac ex humo recludere: deinde semel effusum rursus in terra occultare. . . . Vidi ego multos ieiunantes, orantes, præteritorum poenitentia suspirantes, omnem denique sine sumptu pietatem ostendentes, egentibus vero ne obolum quidem præbentes. Quid his cetera virtutum diligentia prodest? Non propterea regnum Dei consequuntur. Idcirco dicit Dominus: Difficilius est divitem intrare in regnum colorum quam camelum per foramen acus. Hoc testimonium validum: qui testatur, verus: persuasi vero pauci. . . . Quid miser iudei respondebis?

Pa-

Parietem vestis, hominemque non vestis? Equos phalaris ornas, fratrem tuum lacris amilium panis alpenaris? Frumentum retinendo perdis, ebullientes non respicis? Annum rum in terram condis, & opprellum non curas? Quid, si insuper uxorem avaram habueris, duplex tibi morbus creverit? Na gas hæc, & delicias ardet, voluptatis Nil lecebras tibi augebit, concupiscentie, & supervacane studii simulum acuet. Circa margaritas, inaragdos, hyacinthos, aurum, eius cura continuis veritatur. Hoc digitis aptat, illud vestibulis intexit, malumque viri per assentatoris illius adiutur desideris, ad ducentes sultones, aurifices, unguentarios, textores, discriminatores, qui ex illius imperis multo tempore virum respirare sinunt. Nullus item muliebri concupiscentie satis thesaurus, non si e fluminibus fluxerit: quandoquidem unguentum exoticum ex barbaris ita querunt, ut oleum e foro, & ex mari conchyliis: purpuram, & violæ colorum flores, plus quam ex ove lanam habere contendunt. Præterea pretiosi lapides undique petiti auro inestuntur. Alii ad ornandam cervicem, alii collo adaptantur, alii zonas locupletant, alii manibus, pedelque ornant. Gaudent auri cupida feminae manicis ligari, dumtaxat ex auro sit vinculum. Vir igitur muliebrem loquens appetitum, quando animæ curam geret? Sicut enim debilia navigia procelle ac tempestates dispergunt, atque inundant; sic pravi uxorum affectus virorum debiles animas corrumpunt, atque pessumdant. . . . Si audieris: Vende omnia, & ad pauperibus, ut vitam habeas æternam: mæltus abis. At si audieris: Da pecuniam mulieribus, delicias, lapidicidias, architectis, tessalaris, pictoribus: gaudes, quasi rem pecunia pretiosam asequaris. Non ne vides hæc macula vestifate iam labefactata, quorum relique tantum scopuli quidam per urbem totam apparent? Quot per civitatem pauperes, dum excitabantur, erant; qui ab incensibilibus ad redificandi studium negligerantur. Ubi, quæso, nunc tantus operum splendor, & apparatus? Ubi & ille qui horum magnificentia fudebatur? Nonne hæc dispersa, solo æquata, & abolita, veluti puerorum ludra, qui inter arenas turres excitant, omnia perierunt;

auditor vero ob rerum vanarum studium ambitiosum in inferno seplultus est? XIV. Nec te tadeat, lector, longiorum eloquentissimorum Patris præservidam legere orationem. Eloqui quippe venustus, rationum vis, similitudinum raritas, & pulchritudo, cuiusque prolixitatis fastidium delinunt, auferuntque. Nonnulla alia que paulo post alicui contra insatiabilem divitum cupiditatem orationem occupandi statum, transcribo. „ Sed & pauperem teipsum profecto. Et ego tecum sentio. Pauper modo est qui multum indiget. Pauperes, inquam, concupiscentia reddidit. Decem talentis totidem addere contendis. Deinde viginti coactis etiam totidem. Nec solum crescendo non expletur, fed ardenter redditur appetitus. Velut ebrius oculo sitiendi est vini copia, & augmentum; sic & qui repente ditatus est, plura possidens plura concupiscit: & dum perpetuo cumulum augeat, morbum perpetuo nutrit. Studium namque habendi contrarios eorum voluntarii agit effectus. Non enim tantum eos ob iam parta non exhilarat, verum ob ea que deesse videntur cupiditati, potius angit. Ex quo anima curis continuo premitur, dum alios superare contendunt. Oportebat illos gaudere, & gratos esse, quod tam multis sunt opulentiores; illi vero increant, ac lugent, quod ab uno, & altero opulentioribus vincuntur. Ubi ditorem alicquem adæquarunt, mox & alterum a quo superant, adæquare student. Et ubi istum quoque transierunt, erga alium ultra adæquandum rapiuntur. Quem admodum qui scalis, vel gradus ascendentes, ad ulteriora progressuri, continuo ad gradum sequentem vestigium attollunt, nec prius quiescunt quam summum attingant; sic & hi a rerum cupiditate non prius cessant, quam cum in altum sublati se se a ruina firmos, ac securus reddant. Conditor omnium Deus Seleucidem adventum insatiabilem, ad hominum tamen beneficium, constituit. Tu vero te sponte insatiabilem animo reddens, multis profecto damnatum facis. „ Si plura aves, legis integram laudatam hominiam viti. XV. Que alii sancti Patres, Chrysolomus, Augustinus, Hieronymus, Gregorius, ceterique scribant adversus divitum superflua, illorumque inanissimas exultationes, iam indicata sunt cap. vi. & seq. Idcirco, ne actum agam, eadem mihi facio. Illud mirari satis non sicut, quod recentiores Ca-

B 4

sultit

fuisse non pauci auri fuerit negare divitum superflua contra communem Patrum assensionem; quin, quod peius est, contra ipsam competentem, exploratamque experientiam. Numquid oculis nos non spectamus ea omnia que sub eo quentique calamo Basilii cum ceteris Patribus recensentur?

XVI. Tria divitum genera distinguenda nobis sunt. Primum eorum qui, inferioris conditionis cum sint, ad altiore statum comparandum condus suos, indutiamque omnem colunt. Hi multa habent superflua; sed divitem illum evangelicum ex Luca paulo ante descriptum imitantur. Omnia sibi congregant, horrea, arva, fundos, villasque amplificant, multiplicanque, ut titulos nobilitatis, ac domini indipicantur. Non virtutis merito, sed honoris, neque animi dotibus inmixti; sed sola divitiarum specie praerente altius asurgere contendunt. Quod quomodo sit iniquum, naturae ordini infelium, capite superiore ostensum est. Hi omnes elemosynae praecipuum violant gravissime. Quamvis enim exaltatio isthac licita, & honesta sit, cum non solis divitiis, sed animi dotibus comparatur; fecus tamen est, si habitudo, si animi prerogative desint, si denique elemosynae omittantur, ut auctis divitiis facilius cupiditati, & ambitioni superius ascendendi, nullis adiectis limitibus, stat fati. En primum divitum genus, misericordiae, caritati, honestatique infelium.

XVII. Secundum divitum genus est superioris conditionis. Ibi divitias accumulatae, non alia ambitionis, & superbiae ad titulos comparandae, sunt quippe Nobiles, Comites, Marchiones; sed solius avaritiae ardore perituri opulentiam, & thelaurus anhelant, situntque. Non alio spectant quam quo patrimonium augeant contemptis viduis, pupillis, pauperibusque omnibus. En divites quos fures, raptores, pauperumque oppressores SS. Patres appellant.

XVIII. Postremum divitum genus est eorum qui ampla prodigunt patrimonium in vanos sumptus, in vestium luxum, in crapulam, in ludos, in pompas vanissimas, in theatra, in comedias, in eorum, canum, aliarumque bestiarum alimentum, ceterasque id genus impensas, quas vividis coloribus depingit Basilii cum aliis Patribus. Haec omnia nos oculis conspicimus, legemus, detestamur.

XIX. Primum divitum genus ambitiosum & superbum; secundum tenax & avarum; tertium prodigum est. Igitur recentiores Theologi, qui vix in divitiis superflua reperiri

asserunt, Evangelio, rationi, & manifesta experientia contradicunt, pauperibus infelii sunt, & divitibus viam damnationis aeternae percurrentibus calcaria addunt.

CAPUT XI.

Laxa doctrina P. Antonini Dianae, aliorumque recentiorum expenditur.

Pater Antoninus Diana, ut divites, quibus Evangelia, & Patres omnes pericula gravissima aeternum perendi minantur, demitcat, & ab eiusmodi periculis terroribusque liberet, nonnulla se le excogitavit. Quocirca titulum illum sibi comparavit: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi*; quin non sibi modo elogium istud acquisivit, sed Confessariis omnibus; quos ut scrupulis quibus in divitum confessionibus excipiendis ob elemosynarum omissionem veniunt, subducit, atque tranquillos, hilarique reddat, quinque illis monita, seu documenta porrigit, quae vocat *plausibilia*, & *laticia plena*. Ne quippiam per exaggerationem dicere videar, illius verba exscribenda sunt ex *Tom. IV. coord. tract. VII. resol. 8.*

„ II. Confessarius quidam angebatur magis scrupulis in excipiendis confessionibus cuiusdam divitis circa praecipuum elemosynam largiendi. *Tunc ego in eius gratiam haec ex multis Doctoribus adnotavi.* Ille est titulus suae resolutionis. *Monita audiamus.*

Primum Diana remedium pro divitibus, eorumque Confessariis.

„ §. I. Primo divites, etiam si habuerint superflua, non tenentur neque sub venialiter peccato dare elemosynas in communi necessitate, in qua solent esse quotidiani pauperes. *Laudat Sylv. Aleni. Arn. Mald. Molf. Navar. & Tolet.*

Secundum Diana remedium.
„ 2. Secundo etiam in gravi necessitate pauperum, dives qui habuerit superflua, non peccat mortaliter, si non praebet elemosynam. *Haec opinio mihi placet, illamque quae docet Gabriel, Alenis, Malderus.*

Tertium Diana remedium.
„ 3. Tertio, etiam si vera esset opinio aliterentium, divites teneri libi mortali praebere elemosynam non solum in extrema, & gravi, sed etiam communi necessitate pauperum; tamen non tenentur inquietare pauperes; sed solum misereri occurrentibus.

„ tibus, & non impedire nimia austeritate, vel alio modo, ne occurrant: naque etiam tenerentur omnibus communitur indigentibus subvenire, sed aliquibus: nec tenerentur in totum alicuius indigentiam sublevare; sed *satis est QUID ei dare.* *Lorca, Bonacina, Valquez.*

Quartum Diana remedium.

„ 4. Quarto notandum est, quod bona quae conservantur ad acquirendum maiorem statum pro se, & suis consanguineis, non dicuntur superflua status: ascensus enim ad superiorem statum ad necessitatem, & convenientiam status revocandus est; ita ut non contineantur superflua quae licet excedant mensuram status praesentis, conducere tamen possunt, & relevantur, ut altiore statum acquirat, & acquiritur conservet. *Ita Vasquez: & Ideo astricti, quod in saecularibus, etiam in Regibus, excusantur, ut superflua status.*

Quintum Diana remedium.

„ 5. Quinto dicitur cum diminutione, & detrimento propriae status non tenetur subvenire proximo in extrema necessitate constituto.

Prima conclusio Dianae.

„ 6. Ex his apparet divites non esse facile condemnandos circa praecipuum largiendi elemosynam: quia non tenentur inquietare pauperes, nec tenentur largiri elemosynam in communi necessitate, & bona superflua non facile in ipsis etiam ditissimis reperuntur. *Unde ex his facile Confessarii scrupulis deponere possunt; licet consulere debeant divitibus, ut elemosynam pauperibus abunde erogent.*

Secunda Diana conclusio.

Haec secunda Dianae conclusio habetur loc. cit. resol. 12. n. 5. ubi post impugnatam sententiam quae docet divites astrictos esse ad subveniendum in communi necessitate eorum quae superflua statui, sic concludit.

„ Ex his omnibus respondeo ad propositam questionem negative: Et licet opinio affirmativa esset vera, tamen in praxi nunquam, aut rarius evenit. *Num, ut ait Vasquez, laici possunt de bonis patrimonialibus servare ad statum suum, vel consanguineorum mutandum; & tunc illud non dicitur superfluum. Unde vix in saecularibus invenitur, etiam in Regibus, superflua status.* *Haec Vasquez: quae quidem Confessariis divitum MULTUM PLAUSIBILIA erunt.*

III. Conferas nunc vestrum haec P. Antonini Dianae opiniones cum Evangelitarum, ac

sanctorum Patrum doctrina, ut hinc colligas, quantum discriminis, & manifeste contrarietatis illas inter & hanc interfit. Dammandos propter elemosynae omissionem divites, Evangelia, Patresque clamant. Nec culpam venialem divites perpetrare Diana docet, etiam si in communi necessitate nihil elemosynae largiantur. Quod si tibi hec non aridet opinio, subdit, satis esse, si divites *QUID pauperi det.* Scripturae vero sanctae praecipit ut divites qui multa bona habent, multum tribuant. Denique, ut scrupulos omnes et tribum animis evelat, superflua de medio tollit, doctrinamque ab Ecclesia postea proscriptam ubique diffemat, pluries repetens, quod *in saecularibus, etiam in Regibus, excusantur superflua status.* Illius doctrinae veneno jus repergit resolutiones. Quantum exiti, quantumque malorum Auditor iste, simileque catum collectores in Catholicorum mores invehat, non est explicari facile. Nec est quo opponas, me Dianae, aliorumque Casuarum personas carere. Absit ut tale de me ferat iudicium. Libros, & opiniones ab Ecclesia damnatas, & quae eadem necessario consequuntur, unice carpo, & execro; personas vero officio, & obsequio colio, eaque, quoad fieri poterit, exculo, quod ante damnatas theses scripserint, & quod ea docuerint quae sibi probabilia videbantur. Num innocens eorum methodus in colligendis lactoribus Casuarum opinionibus, ut lectores, & Confessarii eas seigant quae sibi, & temporis, & hominum genio magis intervint; Dei etio iudicium. Nostra tamen interest lectores omnes admonere, quo ab eiusmodi libris magnopere caveant, auresque occudant Dianae asserenti, quod sua placita Confessariis divitum multum plausibilia erunt.

CAPUT XII.

Nonnulla alia quaestiones quae elemosyna sublevandum extremam, gradumque necessitatem spectant, resolvuntur.

Distinctio triplis necessitatis, scilicet extremae, gravis, & communis, Scripturis, & antiquis Patribus penitus incongnita. Quia tamen graves Theologi, eorumque Princeps Angelicus eadem utuntur, non reiicienda modo non est, verum etiam tamquam apprime opportuna ad difficultates clarius enodandas, admittenda. De extrema necessitate latius supra disputatum. Unam dum-